

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 1 frt
Félévre ..... 2 frt
Egész évre..... 4 frt

Egyes szám 20 kr.

Megjelen havonként
kétszer.

HERKULES

SZERKESZTIK:

PORZSOLT JENŐ.

PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség

és

kiadóhivatal

Budapest, József-körút
5. szám.Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Az „Achilles“ Sport-Egylet, az „Aradi Korcs-Egylet“, „Magy. Testgyakorlók köre“ a „Beregszászi Korcsolyázó-Egylet“, a „Bpesti, hegyvidéki turista-Egylet“, a „Budapesti Korcsolyázó-Egylet“, a „Budapesti Torna-Egylet“, a „Debreczeni Korcsolyázó-Egylet“, a „Debreczeni Torna-Egylet“, az „Egyetemi Athletikai Club“, „Első Magyar Vivó-Egylet“, az „Ersekújvári Vivó- és Torna-Egylet“, a „Fertői Csónakázó-Társaság“, a „Győri Csónakázó-Egylet“, a „Kassai Korcsolyázó-Egylet“, a „Kolozsvári Athletikai Club“, a „Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet“, a „Főv. Vivó-Club“, a „Körmendi Athletikai Club“, a „Kunszentmártoni Csónakázó-Korcsolyázó-Egylet“, a „Magyar-Ovári Torna- és Vivó-Egylet“, a „Marosvásárhelyi kerékpár-Egylet“, a „Makói Torna-Egylet“, a „Maros-Vásárhelyi Korcsolyázó-Egylet“, a „Lévai Torna- és Vivó-Egylet“, a „Lőcsei Korcsolyázó-Egylet“, a „Maros-Vásárh. Torna-Egylet“, a „N.-Bányai Torna és Korcsolyázó-Egylet“, a „Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet“, a „Nagy-Kanizsai Torna-Egylet“, a „Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet“, a „Nemzeti Hajós-Egylet“, a „Neptun Budapesti Evező-Egylet“, az „Ó-Becsei Kerékpár-Egylet“, az „Ó-Budai Torna-Egylet“, a „Pécsi Athletikai Club“, a „Pozsonyi Hajós-Egylet“, a „Pozsonyi Torna-Egylet“, a „Privigyei Korcsolyázó-Egylet“, a „Rimaszombati Korcsolyázó-Egylet“, a „Sátoralja-Ujhelyi Korcsolyázó-Egylet“, a „Selmeczi Akadémiai Athletikai Club“, a „Soproni Korcsolyázó-Egylet“, a „Szabadkai torna-Egylet“, a „Szarvasi Korcsolyázó-Kör“, a „Szegedi Csónakázó-Egylet“, a „Szegedi Korcsolyázó-Egylet“, a „Szegedi Torna-Egylet“, a „Székely-Udvarhelyi Korcsolyázó-Egylet“, a „Székesfehérvári Korcsolyázó-Egylet“, a „Temesvári Korcsolyázó-Egylet“, és az „Újvidéki kerékpár- (Bicycl-) egyesület“, a „Pápai korcsolya-egylet“, a „Torontói korcsolyázó- és hajós-egylet“, „Szegedi Kerékpár-egyesület“, „Veszprémi torna-Egylet“, „Tordai korcsolyázó-egylet“, „Budapesti Torna-Club“, „Zsombolyai atletikai club“, a „Szászvárosi atletikai club“, a „Szolnoki korcsolyázó-egylet“, a „Budapesti polgári lövészegyesület“, „Sportkedvelők köre“, a „Magyar Úszó-Egylet“

HIVATALOS KOZLÓNYE.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ö nagyméltósága 47,020. számú rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézetének.

KORCSOLYÁZÁS.

Budapesti korcsolyázó egylet.

Ezennel köztudomásra hozzuk, hogy változott alapszabályaink értelmében az évdíjas tagok évi tagsági díja személyenként hat forintban állapított meg, míg új tagok részére az eddigi 5 frt beiratási díj változatlanul meghagyatott.

Amennyiben a tagsági díjak legkésőbb december 15-éig az egylet pénztárába befizetendő, felkéretnek a a beiratkozni szándékozók, miszerint a tagsáért járó illetményeket az egylet városi irodájában (Deák-Ferencz-utca 15. sz. I. em.) legkésőbb december 15-ig lefizetni szíveskedjenek, mivel ezen határnap után minden egyes jelentkező, úgy a beiratási 5 frtot, mint a tagsági 6 frtot, tehát személyenként 11 forintot tartozik fizetni.

A választmány.

Korcsolya-egyleti közgyűlés.

Pápai. 1894. nov. 11.

A pápai korcsolyázó-egylet m. hó 11-én délután 3 órakor tartotta meg ez évi rendes- s egyuttal alakuló ülést a városház nagytermében Körmendy Béla elnöke alatt.

Eddig nem tapasztalt nagy érdeklődés mellett folyt

le a közgyűlés, a melyen a tagok közül sokan megjelentek, különösen a szépem volt képviselve igen szép számban.

Mult évről az elnöknek kedvező jelentése, a majd 600 frt készpénz vagyont feltüntető pénztári számadás, a tisztikar újból választása, pavillon építésének kérdése Lawn-tennis társaság alakítása és korcsolya-bál rendezése voltak fontosabb és érdekesebb tárgyai az ülésnek melyről tudósítasunk a következő:

Körmendy Béla elnök a tagok üdvözlése után a gyűlést megnyitja és jelen jegyzőkönyv hitelesítésére 3 tagot, annak felvételére pedig Tscheppen Jenőt kéri fel; a mire a mult évadi jegyzőkönyvek felolvastattak.

Ezután következett az elnök jelentése, melyben jelez, hogy ez egylet mult évadi működése minden tekintetben szép eredményt mutat fel, Tagja volt az egyletnek 65 rendes (3 frtos) és 205 egy frtos. Ezenkívül 30 szegénysorsu jó tanuló ingyen jegyben részesült. Napi beléptijegygyel 338-an látogatták a jégpályát a mi nem sok, de rövid szezonnak tudandó be, mert csak 20 korcsolyázási nap volt, A számadás is elég kedvező, minthogy az évad 287 frt 34 kr. bevételi többlettel záródott be, mihez járult a jan. 13-iki korcsolyabál jövedme is. Indítványára, bálnérendező bizottságnak élén Bothmer Béla báróval, a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezi ki legnagyobb köszönetét.

Jelenti elnök továbbá, hogy az egyletnek már is 57 új rendes tagja van, köztünk az Eszterházy grófi családnak kedves gyermekei is; a tagsági aláírási ivateket kibocsátotta, úgy a jégpályát is rendbehozatta a közgyűlés utólagos jóváhagyása reményében. — Elnök jelentése örömdetes tudomásul vétetett.

Megvizsgált zárszámadása az egyletnek 795 frt 63 kr. bevételt és 213 frt 96 kr kiadást tüntet fel és így az összes pénztármaradvány 581 frt 67 krt tesz ki, mely a pápai takarékpénztárban van elhelyezve. Kis Tivadar pénztáros számadása elfogadtatván, felelősség alól felmentetett és neki köszönet szavaztatott.

Elnök tisztársai nevében leköszönvén, a új tisztikar és választmány a következőleg alakult meg:

Egyhangulag megválasztattak, elnöknek: Körmendy Béla, alelnöknek: Kerényi Andor, titkárnak: Tcheppen

Jenő, pénztárnoknak: Kis Tivadar, jégmesternek: Pakrócz Kálmán, egyleti orvosnak: dr. Blum Róbert urak.

Választmányi tagoknak: Barthalos Olga, Berger Anna, Dreihausen Mici, Ferenczy Paula, Hanauer Sata, Harmos Etelka, Horváth Ilona és Margit, dr. Kertész Jánosné, Kis Luiza, Kiss Vilma, Pentz Mariska, Perczel Margit és Marianna, Székely Istvánné, Wittmann Honor és Unger Iza urhölgyek; Barthalos István, br. Bothmer Béla százados, gróf Báltyny Tamás helyettes, Fekete Pál, dr. Fenyvessy Ferenc, Géczy Kálmán százados, Giay Károly, Gyulassy Gyula főhadnagy, Haas Károly, Kovács Kálmán helyettes, Kramasza Imre, Serenyi Antal, Szegfő István főhadnagy, Székely István, Szemere Márton, Wimmer Gyula hadnagy, br. Wimfien Iván alezredes urak.

Számvizsgálóknak: Gulden Rezső, Krancsák József, Németh József, Reguly Dezső és Varga Rezső urak.

Rendes tagdíj 3 forintban, kedvezményes idényjegy ára a nem korcsolyázóknak és a tanuló ifjúságnak 1 forintban alapítatott meg.

Elhatározta a közgyűlés, hogy a ref. főgymn., a kath. algymn. és a polg. leányiskola növendékei közül osztályonként 2—5 szegénysorsu jó tanulónak ingyenes korcsolyázó jegyet ad, miről az igazgatóságok átiratilag értesítenek.

Az egylet jelenlegi vagyona és az idén számadásban vehető 1—2 száz forint jövedelem lehetővé tévén azt, hogy az egylet modern korcsolya-csarnokról gondoskodhatik: a pavillon építésének kérdése. úgy az indítványba jött és az egylet kebelében alakítandó Law-tennis társaság szervezése és a farsangon korcsolya-bál rendezése tárgyában a választmány kértetett fel véleményes előterjesztés illetve javaslat megtételére és megbízott legjobb belátása szerint való intézkedéssel.

Egyleti szolga évi fizetése 40 frtról 50 frtra emeltetett.

Beterjesztett az egylet vagyoni leltára, könyvjegyzék és az ez évadi költségvetés előirányzat, a mely után több kevésbé fontos ügy letárgyalatván, az elnök megköszönve a jelenvoltak szives türelmét, az ülést bezárta.

Nemzetközi korcsolyaverseny Budapesten. Az európai korcsolya-szövetség ez idén a budapesti korcsolyázó-egyesület meghívása folytán, itt tartja a nemzetközi korcsolyaversenyeket január 26 és 27-én, mely nagy jelmez-estélylyel, utánna a jégen fényes korcsolyabállal lesz egybekötve. Az eddigi bejelentések szerint részt vesznek az angol, svéd, norvég, svájci, holland, dán, orosz, nagy-német, belga és amerikai korcsolya-egyletek kiküldöttjei. Az egyesület sportbizottsága különös súlyt fektet arra, hogy a budapesti műkorcsolyázók is versenyképesek legyenek, miért is a hírneves Frey bécsi korcsolyaművészt és traniert négy hétre szerződtette. A díjakra vonatkozólag 1000 forintot szavazott meg a választmány. A versenyen azok a szabályok érvényesek, melyeket a nemzetközi korcsolya-konferencián határoztak meg 1893-ban Berlinben. Hogy pedig a versenyre való trainirozás az első fagy beálltával megtörhessen, az egyesület felkérte a fővárosi tanácsot, hogy tekintettel a versenyekre, siettesse a városligeti tó tisztítását, a min most már 600 ember dolgozik, úgy, hogy már 1-én bebocsáthatják a vizet a mederbe. A háromtagu sportbizottság, élén Erlich Jánossal, mindent el-

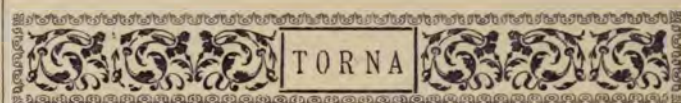
követ, hogy a versenyek európai hírnévhez méltók legyenek.

A kapuvári korcsolyázó egyesület m. hó végén szándékozott megtartani rendes közgyűlését, azonban alig 2—3 tag jelent meg csak s így azt el kellett halasztani.

A nagykanizsai korcsolyázó egyesület évi rendes közgyűlését december hó 2-án délután 3 órakor tartja a „Polgári egyesület” földszinti helyiségében a következő tárgysorozattal: a tisztikar, választmány és számvizsgáló bizottság választása az évi költségvetés megállapítása, a számvizsgáló bizottság jelentése, indítványok.

A győri korcsolyázó egyesület november 18-án a megyeház termében tartotta meg évi rendes közgyűlését a tagok élénk érdeklődése mellett. Előterjesztették az elnöki jelentést, pénztári számadást, s miután az új tisztikart is megválasztották a közgyűlés véget ért.

A szombathelyi korcsolya egyesület választmánya m. hó 20-án ülést tartott, mely alkalommal az alábbi lényeges határozatok hoztak: Az új pavillonban a közönség részére 2 terem lesz berendezve. A tagsági díj 4 forint lesz s látogatók részére a belépődíj 20 kr. A fűtött helyiségekbe nem tagok 10 kr. lefizetése mellett mehetnek be. Nem korcsolyázók részére az idényjegy ára 1 forint, családjegy 1 forint 50 kr. Választmányi tagul Merten József ur ajánlatik. A kik idényjegyeiket decz. 15-éig meg nem váltják, azok később 4 forint helyett 5 frton válthatják meg.

Testgyakorlatunk az ezredéves országos kiállításon.

Az ezredéves országos kiállítás közoktatásügyi csoportjának végrehajtó bizottsága elé *Porzolt Jenő* lapunk szerkesztője mint csoportbiztos és az iskolai testi nevelés előadója a testgyakorlati kiállításnak programját az alábbiakban terjesztette elő s hol az elfogadtatott:

A testgyakorlati kiállítás célja lesz első sorban az iskolai testgyakorlatok eszközeit, magát a tornacsarnokot, a játékeszközöket kiállítani; továbbá kimutatni táblázatok, ábrák segítségével a testi nevelés eredményeit. A csarnokban azonban csak a testgyakorlati és játékeszközök és nem az ápoló, óvó és egészségügyi tárgyaknak lesz helye. A mennyiben a rendelkezésre szánt hely megengedi, a testi nevelésnek sz iskolai tornázáson kívül eső eszközei is be lesznek mutatva.

A testgyakorlatokkal foglalkozó lapok és művek egybegyűjtendő és kiállítandók lennének.

A kiállítási épület alakja, berendezése egy mintatornacsarnok lenne.

Az épület nagysága legalább 240 négysz. mtr. alapterületet tenne ki. Azon esetben, ha a sport-tárgyak a tornaeszközöktől külön állíttatnának ki, ezek számára egy 60 négyszmtr. alapterületű, a tornacsarnok öltözőjeként épített helyiségre lesz szükség. De ez esetben

a tornacsarnok maga 200 négyszmtr. területtel is elég nagy lesz.

Óhajtható, hogy a tornacsarnok oly helyen építtessék fel, hol mellette egy kis szabad hely legyen, hol néha-néha a fővárosi, esetleg a felránduló vidéki tanulók bemutathassák játékaikat.

Az orsz. kiállítás ideje alatt rendezendő tornaversenyek helyéül bizonyos meghatározott időre le kellene foglalni az időleges kiállítások helyét.

A testgyakorlati kiállítás költségei abban az esetben, ha az állam egyes iskolák teljes felszereléseit kiállítja, 2000 frtból kikerülnének. Természetes, hogy az épület költsége nincs ez összegben.

Az ifjúság testi neveléséről az iskolázás éveit alatt pedig dr. Dollinger Gyula terjesztette be az alábbi programot.

I. A tanuló ifjúság testi nevelésének hygieneje ott-hon és az internatusokban.

A helyes és a káros ruházat fiúknál és leányoknál. A káros ruházat hatása a test fejlődésére. A helyes és helytelen fekvés alvás közben. Ez utóbbinak hatása a test fejlődésére. Az ifjúság egyes egészségellenes szokásainak és azok káros következményeinek bemutatása. A görbe állás különböző nemei. A helyes és helytelen testtartás munkaközben, pl. tanuláskor, íráskor, zongorázáskor, kézimunka közben. A testtartás közötti különbség meredek és dült íráskor. Egyes hygienice helyes és helytelen iskolabutorok és tanítási eszközök egymás mellé állítása.

II. A tanuló ifjúság tornászata.

Tornaeszközök. Játékszerek. Ifjúsági testedző sportok és ezek eszközei. Egy egyszerű és olcsó játszótér bemutatása. E játszótéren a kiállítás ideje alatt meghatározott napokon gyermek- és ifjúsági játékok és testedző sportok bemutatása. Ezen tér állandó játszóhelye is lehetne a kiállításba bevezetett gyermekeknek.

III. Az iskolaorvosi intézmény.

Az iskolaorvosok működésének bemutatása, az ifjúság testi nevelésére vonatkozó tanulmányok bemutatása. A tanulók hygienikus vizsgálatainak eredményei táblákon feltüntetve. Egy complette iskolaorvosi szertár bemutatása.

IV. Orvosok és tanférfiak előadásai az ifjúság testi nevelésének kérdéseiről.

Ezen előadások számára a kiállítás területén lehetőleg közel a közoktatásügyi csoporthoz, előadási teremről kellene gondoskodni.

A kerületi tornaversenyek tanulságai.

A közoktatási ministerium az utóbbi években a testi nevelés érdekében nagyobb szabású és eredményeiben már is észlelhető jó hatású mozgalmat indított. Ezen mozgalom általánosítása és fokozása kedvéért az ifjúság számára országos tornaversenyeket rendeztetett Budapesten s egyben intézkedett arról, hogy az ifjúságnak kisebb csoportokban is alkalom nyujtassék erejének összemérésére az ország nevezetesebb városaiban, mint egyes kerületek központjaiban.

Ilyen versenyeket tartottak első ízben a jelen tanév elején: Kassán, Kolozsvárott, Pozsonyban, és Szegeden. Erdemes és fontos a tapasztalatokból általánosabb tanulságot is levonni.

Általános panaszként hangzott mindenütt, hogy a kerületi versenyeket nagyon is nem alkalmas időben rendezték. A ministerium nem is ezen időre tervezte eredetileg a versenyek megtartását, hanem az év vége felé eső pünkösti ünnepek idejére. Több körülmény azonban teljesen lehetetlenné tette a versenyeknek ezen időben való megtartását s így a ministerium, semhogy végleg elejtse a tervbe vett versenyeket, inkább megtartásokra határozta el magát, ha mindjárt kevésbé alkalmas időben is.

Hogy a versenyek nem folytak le kifogástalanul, annak oka nem egyedül a verseny idejének alkalmatlan megválasztásában keresendő, hanem több egyéb igen fontos körülményben. Így pl. a program összeállítása egyik legfontosabb kellékét alkotja a versenynek. A programot a kerületi verseny-bizottságnak jó eleve el kell készítenie, melyen aztán lényegesen változtatni nem szabad és az összes résztvevő intézeteknek meg kell küldeni. Részletes programot (nevezésekkel stb.) szétküldeni, Kassát kivéve, mind a három helyen elmulasztottak. Az utolsó programokat a verseny napján vagy egy nappal azelőtt osztották ki s azt is oly gyéren, hogy számos tanár program nélkül maradt.

A programot úgy kell összeállítani, hogy a verseny tulságosan hosszúra ne nyuljon, mindazonáltal nyoma legyen benne az iskolai testedzés minden nevezetesebb nemének. Különös súly fektetendő a testi nevelés valódi testedző részeire. Nem szabad egyik vagy másik faját tulságosan felkarolni s egy másik fontosat egészen mellőzni. Így pl. az egyik kerületi versenyen tulságos sok volt a műrendgyakorlat s a játékot meg teljesen kihagyták a programból. Ez utóbbival jóformán majdnem mindenütt mostohán bántak.

Végül a program összeállításánál föltétlenül a szakemberek véleménye döntsön. Egy helyütt pl. ezek nélkül készítették el a programot, melyen majd minden nap változtattak olyannyira, hogy a verseny napján aztán senki sem tudta, hogy tulajdonképpen mi is a program.

Mind a négy kerületi verseny pompás tornatérén folyt le, de a kassait kivéve egyik sem volt czélszerűen felszerelve. A tribünök felállításáról, a tornaszerek elhelyezéséről stb. nagyon hiányosan volt gondoskodva.

A tribünök a tornatér hosszában terüljenek el olyformán, hogy a nézőközönség a vele szemben homlok-sorban tornázó tanulókat jól láthassa s mindnyájok munkájáról bizonyos fogalmat és kellemes képet alkothasson.

A tornaszerek jó előre a homloksor előtt helyezendők el, s helyük pontosan megjelölendő, valamint az is melyik intézet tornázik rajtuk. Ha pedig nagyon sok tanuló dolgozik szereken pl. országos tornaversenyeken, akkor két esetleg három párhuzamos vonalban a tornatér mélységében helyezendők el a szerek.

Mindezekről azonban távolról sem gondoskodtak a lefolyt tornaversenyeken s így a zavar és kapkodás evvel is növekedett.

A tornázó ifjúság a tornatérén, már a rend kedvéért is, föltétlenül teljesen elkülönítendő a nézőközönségtől, s maga a tornázó ifjúság azon része, mely tényleg nincsen valamelyik versenynemben elfoglalva. állandóan egy tömegben a legszigorubb tanári felügyelet alatt álljon, nehogy a tornatérén elszéledjen. Csak ilyen intézkedések mellett leszünk képesek a tornatérén a rendet fentartani. S minthogy a versenyeken e tekintetben is mulasztás történt, a mennyiben a tornatérén jóformán csak maguk a tornatanárok voltak utalva a rend fentartására, a most lefolyt kerületi versenyeken is rendetlenség s helyenkint teljes fejtelenség uralkodott.

Maga az innepély sorrendje a tornatérén felvonulással kezdődjék, hadd meneteljenek el az összes intézetek zászlaik alatt a nézőközönség homloksora előtt.

Ezt megtenni két helyen is elmulasztották. A felvonulás után a tornászok valamennyien álljanak azonnal a szabványgyakorlatokhoz fel. Ezeket Kassát és Pozsony városa alsóbb oszt. tanulóit kivéve. sehol nem végezték egyszerre egy tömegben és egy vezényszóra, hanem 3—3 intézet egyezzerre mindenik saját gyakorlatait mutatta be. Így formán a szabványgyakorlatok nemcsak hogy mit sem mutattak, de közel egy óra hosszat is elhúzódtak, a mit máskülönben 10 percz alatt lehet és kell elvégezni.

Ez nagy baj volt, ennek a jövőben többé megismétlődni nem szabad. Hiszen az ilyen rendezés által a nézőközönség a legszebb látványtól fosztatik meg: az összes felvonuló ifjúságnak egy tömegben, s az egy vezényszóra végzett mozgásnak nagyszerű képétől.

Legszomorubb képet nyújtott azonban mind a négy kerületi versenyben a szertornázás. Kassán még csak lehetett látni egy kis iskoai csapattornázást, de a többi három helyen alig lehetett nyomát is észlelni. Minél veszedelmesebb és mutatványosabb gyakorlatot végzett valamelyik tanuló, annál jobban tetszett az a közönségnek és a tanárnak egyaránt. S a szertornázás ezen módját tartották zsinórmértékül az egész torna megítélésénél. Csapattornázásról szó sem volt, mindenki úgy tornázott a hogy neki tetszett. Ebben az általános bumlizásban egy kis rendszeres iskolai szertornázás által kiváltak Szegeden a miskolciak és szarvasiak.

Ígazában csak most lehetett látni, hogy nálunk a szertornázás, a testi nevelésnek ezen fontos ága, milyen káros irányban gyakoroltatik. Itt okvetlenül segíteni kell a bajon, mert minden iparkodás kárba vész az ilyen tanítás mellett, a mely egyenesen a testi nevelés ellenségeinek (mert ilyenek is vannak) malmára hajtja a vizet.

A tulajdonképeni versenyek rendezése, akár egyéneken, akár tömegesen, mindenütt nagy ügygyel-bajjal járt. A célszerűtlen rendezés miatt az egész ünnepély 5—6 óra hosszat elhúzódt. Mikor valamelyik versenyre került a sor, senki sem tudta, hol és mikor milyen verseny van folyamatban s így a keletkezett nagy tolongásban alig volt képes a legéberebb rendező is eligazodni.

Olyan versenyeket mint pl. ugrásokat, súlydobást, kötélhúzást stb. legcélszerűbb egyszerre egy időben a tornater különböző, jelzőtáblákkal jól megjelölt helyein két-két szakembertől álló kellő számú bizottságok előtt végeztetni, a hová a versenyzőket a felügyeletes tanárok vezetik, mivel a tornatanár valamelyik csoportban mint versenybíró van elfoglalva.

A versenyeknél megemlítem, hogy a *programmba felvett minden versenyt meg kell tartani*; nem szabad és nem is való egyik vagy másik a programmban kiírt versenyt egyszerűen a helyszínén elhagyni. Az ilyen eljárás nagy lehangoltságot szül a versenyző ifjúságban és a tornaversenyeken való részvétel kedvét szegi. Kolozsvárt kivéve mind a három kerületi versenyben megtörtént, hogy egy-két versenynemet egyszerűen elhagytak.

Nagyon észszerűtlen dolog továbbá közvetlenül az ünnepély előtt a már felvonult ifjúságot a versenyterén megvendégtetni. Ez, nem tekintve azt, hogy nagy idővesztéssel jár, a mint tapasztaltuk, fölülte rendbontólag is hat.

Hasonlóképen mellőzendők a verseny folyamán adott pihenők, mert az így beállott szünet alatt az ifjúság nemcsak hogy nem pihen ki magát, hanem türelmetlensége folytán más foglalkozás után lát, s így másképen és nem a versenyen fárasztja ki magát, s ezen felül rendetlenség is keletkezik s a verseny lefolyása halasztást szenved.

Tornaversenyeket legcélszerűbb a délutáni órákban tartani; ha ekkor nem volna lehetséges, akkor délelőtt; a déli órák könnyen felfogható okokból mind a tanulóknak, mind a nézőközönségre egyaránt, legalkalmatlan-

nabbak. Pedig arra is volt példa, a kerületi versenyeknél, hogy egy helyen éppen délben folytak a versenyek.

Legtöbb tanuló Pozsonyban vett részt a versenyben, hol körülbelül 1200 tornász vonult ki a népligetbe. Pozsony után azonnal Kassa sorakozik vagy 1100 tanulóval, Kolozsvárt 440 és Szegeden 350 tanuló vonult fel. E két utóbbi szám feltűnő csekély a két elsőhöz viszonyítva. Kolozsvár és vidékén különösen a székelyek nagyon szegények, s ha itt az iskolafentartó közegek nem pártolták volna anyagilag a versenyzőket, akkor ezek aligha mehettek volna Kolozsvárra versenyezni. Annál meglepőbb, hogy Erdély gazdagabb vidékei, pl. a nagy-szebeni járás stb. egyetlen egy versenyzővel sem jelentek meg Kolozsvárott.

Hasonlóképen feltűnő a Szeged-vidéki iskolák távolmaradása a szegedi versenyből, és egyes távolabb fekvő bár, de anyagiakban bővelkedő városok iskolái sem vehettek részt. A szegedi tankerülethez tartozó 32 középiskola közül csak 14 vett részt a versenyben.

Erről csak annyit mondhatunk, hogy a tapasztalatok megdönthetetlenül bizonyítják, hogy a hol az iskolák közvetlen előjárói és fentartói lelkesedéssel karolták fel a testi nevelés ezen első kísérletét és nem pártolták csak hivatalból. ott akadt vállalkozó ifjúság is. A hol pedig közönyösök voltak az ügy iránt, ott elaludt még a csekély meglevő buzgalom szikrája is.

A budapesti iskolák közül is több vehetett volna részt a versenyen. Ezt talán azon körülmény menti némiképp, ha itt mentségek egyáltalán helye van, hogy a fővárosi iskolák tanulóinak nagyobb része szegény, a gazdagabb fele pedig úgy látszik közönyösen viselkedik a kisebb városok és vidékének látnivalói iránt. Ez nagyon helytelen okoskodás, de a megejtett puhatolódzások erre látszanak vallani. Kétséget nem szenved, hogy fokozott buzgalommal itt is nagyobb részvételre lehetett volna serkenteni az ifjúságot.

Kedves kötelességemnek tartom mint igen fontos körülméeyt felemlíteni, hogy különösen a szaktanárok valóban önfeláldozó szorgalommal láttak kötelességük teljesítéséhez s lelkesedéssel és nagy fáradtsággal rövid idő alatt gyakorolták be tanítványaikat egyes, valóban nagy szorgalmat kívánó dolgokra. Csak az volt kár, hogy az általános zavarban a gyakorlatok hatása észrevétlen maradt. Az első kerületi versenyek a testi nevelés ügyére csak jótékonyan hathattak. A társadalom lelkesült érte s mindenütt buzgalommal felkarolták az elhanyagolt ügyet s bizonyos, hogy a tanárok legnagyobb része, kik ezen versenyeken jelen voltak, csak lelkesedni fognak érte a jövőben is. Jóhiszeműleg bemutatott munkájok után következtetve mint jó házafiakról és lelkes szakemberekről ez bátran feltehető.

Dr. Ottó József.

A testgyakorlás és a játék a leányiskolában.

Írta: Bock Szerafin.

III.

2. „A ki ül, az áll!” Kör formálnak, azonban egy, összefonott kendővel, a körön kívül marad. Most a körben lévők úgy helyezkednek el, hogy az egyik gug-

gol, vagy egészen leül (törökülésbe), a másik pedig áll. A künt lévő a kendővel kezében körüljár s azt mondja: „a ki ül, az áll!” Erre az ülő helyzetben lévő hirtelen felemelkednek, a kik pedig álltak, azok leülnek. A ki elvieszté az a körüljáró megüti a kendővel, nemkülönben azt is, a ki a gyorsaság folytán eltévesztette volna s az ülés helyett áll, vagy megfordítva. Ezt könnyű megélni, mindamellett mégis gyakran megtörténik, hogy a körben lévő egészen összezavarodnak, s a szaladó nem arra üt, a kire kellett volna. Ilyenkor egymással helyet cserélnek, vagyis a ki nem jogosan kapott, fog szaladni a körön kívül, a ki pedig szaladt, a körbe helyére megy. A játék-rendező ily változásnál mindig rendbe hozza a kört.

3. A „vitéz-játék.” A játék-tér egyik végén feláll arcvonalban az egész osztály (ha t. i. nem nagyon népes). Egy ügyes és jól futó gyermek eléjük áll vagy 4 lépésnyire s kérdezi: „nem félték a vitéztől?” A többiek karban felelik: „Olyan nincs!” Ezzel az ott álló vitézzel szemben szaladni kezdenek s a vitéz igyekszik közülök minél többet elfogni. Egyszerű megértesítés elég. Így érnek a tér másik végére, a hol, a kik még el nem fogtak, sorba állanak s velők szemben — persze néhány lépésnyire — a vitézzel mindazok, a kik már elfogtak. Most már — a vitéz kérdése után — mind fogdosnak ezek az előbb elfogtak is. Így foly a játék tovább. Az lesz igazán vitéz, a kit nem sikerül elfogni. Lehet 2—3 vitéz is. A futás tere szorosan meghatározott.

4. Az előbbihez hasonló, kitűnő játék a: „nap és éj”. Két párt — a nap és éj 4—5 lépésnyi távolságra egymásnak hátul áll. Közepén áll a játék-rendező s a szerint, a mint a feldobott pénz „fej-vagy írás”-ra esik, nap vagy éjt kiált.

A kikiáltott párt a másik pártbelieket — miközben azok az ellenség párt előtt megjelölt menekvési tért jobbra, vagy balra oldalt kiterve elérni igyekeznek — elfogdosza. Az elfogottakat a játékból kiteszik.

A melyik párt a másik pártbelieket egytől-egyig elfogdosza menekvés közben, az a nyertes. Én díjat tűzök ki a nyertes pártnak, így nagyobb kedvvel, buzgósággal hajszolják egymást.

5. „Szegény béka.” Kört képeznek; egy a közepre guggol s ott ezen helyzetben ugrálni kezd. A többiek ezen mondással: „Szegény béka”, őt megérinteni igyekeznek, mintegy ingerelvén. A megérintéshez persze szükséges, hogy hozzá közelebb lépjenek s ő iparkodik ilyenkor valamelyiknek a lábát megfogni. A kiét megfogja, az lesz a béka. A békának felállani nem szabad, csak a gugoló helyzetben való ugrálás engedtetik meg.

Úgy ezt a játékot, valamint a 2. számút: „A ki ül, az áll” lehet tornateremben is játszani. Helylyel-közzel tornaórák végén is játsszuk.

Játék-anyag ime hát — kicsi utánnézéssel is — bőven akad; csak a módot kell megállapítanunk, a mely szerint lehetségessé válik az isk. játékok szervezése.

Mivelhogy mindenekelőtt alkalmas, zárt területre van szükségünk, az a kérdés, van-e iskolánknak e célra alkalmas udvara, kertje? Ha ez nincs (mint pl. nálunk), talán lesz a közelben olyan használható terület, melyet szíveségből, vagy csekély fizetésért átengednek a játék késő tavaszi és kora őszi időtartamára.

Játékszereket: lapdát, karikát, hajtó-abroncsot, toll-lapdához szükséges verőket stb. lassacskán szerezhet be minden iskola. Ennyi anyagi áldozat nem sok, mikor egészségről, jó kedvről, üdvös eredményről van szó.

Mindenesetre nagyobb az áldozat, melyet mi, a tantestület hozunk a közjó érdekében. Időt is, fáradságot is jócskán vesz igénybe ez a játék-rendezés; de feledtetni fáradalmainkat a gyermekek öröme, hálás ragaszkodása. Aztán meg jó magunknak is csak egészségnkre válik,

ha szabadon mozoghatunk, ha legalább a játékokban újra gyermekek lehettünk.

Hogy növendékeink szabad délutánjaikat egészen szüleik körében tölthessék, hogy ne vonjuk el őket túlságosan az otthontól, olyan napok délutánjaira lesz szükséges beosztani a játékokat, a mikor pl. csak 3 óráig van előadásuk, aztán vagy semmi, vagy tornaórájuk volna. Nálunk a heti 2 tornaóra közül — játék időszakában — elengedjük az egyiket. Mivel pedig a növendékek valamennyiét bajos lett volna egy csoportban kivezetni, meg az órarendet sem lehetett úgy változtatni, hogy mindanyian egy és ugyanazon napon lehettek volna szabadok, azért 2 csoportban 2 különböző napon, 3—5 óráig tartottuk isk. játékaikat.

Hogy a gyermekek játékát vezetni szükséges, arról szoltam már előbb. A szerint már most, a mint egész tőmegben, vagy csak csoportosan játszhatnak, egy, vagy több rendezőre, vezetőre lesz szükség. Eltekintve attól, hogy minden tanerőnek érdekében áll a gyermek belső világiának megismerése; fentebbi körülmény egymagában is kívánatosá teszi, hogy ne csak a torna-tanítónő, de a testületnek lehetőleg minden tagja részt vegyen az isk. játékokban.

Nem akarom evvel azt mondani, hogy a gyermeket egyedül is, kénye-kedve szerint játszani ne engedjük. De sőt adjunk kezébe lapdát, hajtó-abroncsot, ugró-kötelet, meg az általánosan kedvelt karikákat; hadd ügyesedjék magában is. Az abroncs-hajtást, kötélugrást, karika-hajtást előtte csináljuk s aztán egyik gyermek a másiktól eltanulja.

A magán lapda-játékok közül Porzsolt Lajos után bemutatok ime egy-néhányat:

1. Fölfelé körívben dobálni a lapdát az arc előtt. Jobb kézzel feldobjuk a lapdát a bal váll felé, bal kézzel csipő-magasságban elkapjuk és alant ismét a jobb kézzel átdobjuk, vagy adjuk. hogy evvel a kézzel újból feldobjuk. Vagy ellenkezőleg; bal kézzel dobni fel és csak balal elkapni, vagy csak a jobb kézzel dobni és elfogni.

Eleinte talán nehezen fog ez menni, de gyakorlat folytán mindig szebbek, teljesebbek lesznek a körök.

2. Fölfelé körívben dobálni a lapdát a jobb, vagy bal váll, vagy a fej körül, testfordulat nélkül. A jobb kéz (v. bal) feldobja a lapdát előlről (vagy hátulról) hátrafelé (v. előre) és ugyancsak a jobb (v. bal) kéz kapja el hátul (v. elől) csipőmagasságban alant a lapdát, hogy újból feldobhassuk.

Megjegyzendő, hogy a zárjelek között jelzett dobás, (hátulról előre), valamint az ellenkező dobásnak elkapása is a kéznek a hónalj alatt való hátranyújtásával történik.

Ilyen magányos játékokat aztán nem csupán künn, a szabadban üzhetnek növendékeink, hanem az iskolában, a tíz-órai szünet alatt igen helyen valónak tartom, hogy ha csak a folyosón, kis helyen is de mozogjanak a gyerekek, Eleget görnyednek egész nap a kényelmetlen ülésű padban.

A mi a test képzését általában illeti, még csak amaz óhajomnak adok kifejezést: bár lehetne az ilyen szabadban üzött mindennemű játékokat olyan általánossá tenni, hogy benne nem csupán az arra kötelezett iskolai növendékek, de az iskolát elhagyott, serdült, sőt felnőtt leányok is részt vehetnének. Részben legalább pótolná ez a rendszeres testgyakorlás hiányát, a melynek terjesztése, felkarolása, ha szívünkön fekszik, teszünk, annyit a mennyit tehetünk az ügy érdekében.

Reménységünk így mindig lehet arra nézve, hogy a gimnasztika nálunk, Magyarországon is idővel mind nagyobb tért fog hódítani. mind nagyobb lesz azok száma, kik Athén bölcs törvényhozójának, Solonnak szavát magukéva teszik: „Mi (hellenek) nem elégszünk meg

avval, hogy mindenki úgy maradjon, mint a hogy a természet őt alkotta, hanem gimnasztikai gyakorlatokra van szükségünk, hogy az, a mit a természet szerencsésen alkotott, tökéletesedjék, a rosszabb tehetség pedig megjavíttassék!"

Bock Szeráfin.

Minő legyen középiskolai testi nevelésünk?

Irta: Wirth Gyula.

Mielőtt e kérdés tüzetes taglalásába bocsátkoznám, félreértések elkerülése végett ki akarom jelenteni, hogy én az iskolai testi nevelést csakis egy főczél szempontjából itélem meg és taglalom, s ez az, hogy az ifju test egészséges és arányos kifejlesztését általa elérjük, elérjük pedig minél kisebb erő és időpazarlással, a lehető legegyszerűbb eszközökkel. Minden egyéb mellékes czélt, melyeket egyrészt csak az utilitarius szempont (katonai gyakorlatok) javall, részben pedig egyéb szempontok ajánlanak ugyan, de a fő czél, egy erőteljes és munkabíró ifjuság nevelése a hazának, nélkülök is elérhető, teljesen mellőzendőnek tartok. Ilyen egyesek által nagyon is hangoztatott eszme az iskolai kézimunkaműhelyek felállítása, a mint azt Gutenberg Pál a Közoktatásügyi Szemle 1891. januári füzetében kifejli, s a februári füzetben Dr. Szterényi Hugó ugyanez eszmét lelkesen üdvözli. Véleményem szerint az ily kézimunkáknak lehetnek ugyan a tanulók alakérzékének kifejlesztésére a rajzoktatás mellett is fontos és jótékony hatásai, kivált, mivel a rajz csak egy síkban, az ily munkák pedig több síkban történnek, s e mellett kivált hazánkban, hol az iparos foglalkozás, a tisztas és ügyes munka még mindig nem részesül társadalmilag kellő méltánylásban, az ilyféle munkálkodásnak az iskolába, e szellemi munkálkodás e tárházába leendő bevétele e tekintetben is jótékony hatásu volna, de, mivel a test arányos fejlesztését az ily sablonszerű és folyton folyton egy bizonyos szűk körben mozgó foglalkozások vagy éppen akadályozzák (l. mestere.nberek), vagy a menyinyben ezt nem is eszközölnék, de helyhezköttöttségük s csekély szabad mozgást engedő voltak mellett legalább is elő nem mozdítják, azért az egész eszmét, mint önmagában, egyéb czélok tekintetéből ugyan ajánlatos, de a test egészséges fejlődésére inkább káros, miut hasznos hatását, mindenesetre fölöslegeset e szempontból egyszerűen mellőzendőnek tartom. Mily testmozgást enged pl. az esztergia v. gyalu egyhangu kezelése stb.? A rajztanár gyakorolhatja növenékeit, a mint az szokás, a mértani idomok és testek papírból való utánzásában; hogy alakító képességük fejlődjék, ugyanazt agyagban is eszközölheti, de ennek semmi köze a testgyakorlatok tulajdonképeni céljához. Véleményem az, hogy a test egészséges és erőteljes fejlesztés dolgában vagy semmi, vagy legalább is oly kevés jó hatással vannak, hogy a reájok fordított időt meg nem fizetik. Már pedig a testgyakorlatra, iskoláink mai rendszere mellett, oly kevés időt fordíthatunk csak, hogy azt ugyancsak a legjobban kell felhasznáinunk. Az ily mellékes czélok, a testnek egy specialis teren bizonyos fokú specialis ügyesség adása, az idő rövidségénél fogva a főczélt ne kockáztassák.

(Folytatás köv.)

VADASZAT.

Hajtóvadászat. Az esztergomi vadásztársaság az esztergomi határban nagy hajtóvadászatot tartott, melynek sikere sehogy sincs arányban a vadászok számával. Az eredmény 26 nyul, 2 róka és 1 fogoly lett. A vadászon részt vettek: Kruplanicz Kálmán kir. tanácsos főispán, B. Szabó Mihály főjegyző, dr. Földváry István, Bütter Róbert, Nozdovicsky Miklós, Csupor István, Ivanovics Béla, Véghelyi Ödön, dr. György Emőd, Kollár Károly, Kaán Károly, Müller Gyula, Etter Gyula, Rudolf István, Kreschbaumayer Károly, Szalay Béla stb. A vadászatot esti 6 órakor sikerültebb vadászebéd követte a Magyar Királyi szállodában.

A kremsieri vadászatok. Az olmtützi érsek kremsieri uradalmain tartandó vadászatokon — mint nekünk írják — József Ágost, Lipót, Ferdinánd, Jenő és József Ferdinánd főherczegek is részt fognak venni.

Vadászat. Takácsy Sándor aradmegyei tövisgyházai uradalmában néhány nap előtt eredményez vadászat folyt, le. Ez alkalommal 10 drb fázánakakas 3 róka 16 nyul és 18 erdei szalonka került területekre. A vadászatokon résztvettek a háziuron kívül: Vermes Béla orsz. képviselő. Latinovits Géza. Dániel Béla. József s Endre és még többen. Vadászat után fénys lakoma következett a vendégszerető háziur kastélyában.

Aradmegyi vadászatok. Ifjabb Dániel Pál és özvegy Patrábány Gerőné 6000 holdas drautzi eredeiben — mint nekünk írják — a múlt hetekben nagyszabásu vadászat folyt le. A két napig tartó hajtás alatt rendkívül sok vadkan, farkas, császármadár, róka, őz, nyul s erdei szalonka került területekre. Az eredményes vadászatot a háziasszony kastélyában reggelig tartó táncz követte. Hölgvendékek voltak ifj. Dániel Pálné, leánya özvegy Popovicsné sib. A vadászatot a háziuron kívül résztvettek Rónay Jenő főispán, Dániel László alispán Schmazsánka vasuti iagzgató, Dániel József, János Béla és ifj. Demkó Pál, Vojnics Oskár, Latinovits Géza, Vermes Béla orsz. képviselő, Gyervánffy Jenő, Bottka Béla főszolgabírák, Mihalovich Ödön ár. elnök stb.

X. Klösz György fényképészeti müintézet Budapest V. Kossuth Lajos-utca 18. sz. I. emeleten. Telefon-állomás. Elvállal mindennemű fényképi felvételeket, többszörösítéseket gépekről, ipar-, mű-, és tárgyokról, sat. Photolithographia, czinkographia, fénynyomat, autographiai fénymasolat.

VELOCIPÉDEZÉS

Uj versenyter Budapest.

Budapest főváros törvényhatósági bizottsága m. hó 14-én tartott közgyűlésén egy állandó versenypálya céljára átengedte a Hunnia Magyar Bicycle Club által kért területet.

A versenypályára kapott telek az Üllői-ut végén lévő uj népliget mögött terül el és kiterjedése 6000 □ öl. Fő előnye, hogy teljesen sík és áttekinthető és könnyen hozzá férhető egy részről az Üllői-utról, másrésztől pedig a Baross-utczáról, az előbbin lóvonattal, az utóbbin villamos vasuttal és a kerékpárosok is jó uton mehetnek ki.

E telket a székes-főváros 15 évre bocsátotta az egylet rendelkezésére úgy, hogy 10 évig feltétlenül megmaradhat, az után pedig a bérleti viszony, ha a területre városrendezés céljából szükség lenne, egy évi felmondás mellett felbontható. Az évi bér 300 korona.

A versenypályát a fentartási költségekhez való aránylagos hozzájárulás mellett bármelyik székes-fővárosi sportegyesület használhatja, az országos középiskolai tornaünnepélyekre pedig díjtalanul engedendő az át.

A tél közelsége folytán természetesen ez évben a munkához már nem kezdhetni, de épen a tél, mikor egyéb sportesemények időnként le nem kötik, alkalmas lesz arra, hogy egy minden részleteiben átgondolt terv készíttessék és a finanszírozás is keresztül vitessék úgy, hogy kora tavasszal a munka teljes erővel megkezdhető legyen. Az ünnepélyes megnyitás a munka előhaladásához képest jövő év pünkösdjén vagy Szent István napján történhetik meg.

Hölgyestély. A Hunnia Magyar Bickile club az előző évekhez képest, a téli évadban minden hó első szerdáján hölgyestélyt rendez, a tagtársak családjuk nőtagjaival jelennek meg és melyen a sporttársak általában nőcsaládtagjaik kíséretében szívesen látattak. Az első ily hölgyestély m. hó 7-én volt mely szépen sikerült és szép számban volt látogatva és a társaság vig kedély en késő estig maradt együtt. Többek között ott láttuk Dr. Hummel Józsefnét, Urbanek Lajosnét, Jelfy Gyulánét, Watevich Ödönét, Dr. Kelényi Imrénét és másokat. A következő hölgyestély december hó 5-én lesz.

Uj egylet van alakulóban M.-vásárhelyen, hol is a járárságos előmunkálatokat Agyagási I. tanár úr vezeti.

Borbély György ismert erdélyrészi kerékpáros, — ki pár év előtt Párisurini utján Pécssett is volt, — Tordán egy „Sport“-egylet atakításán fáradozik.

Stampa Keresztély a „Kolozsvári Kerékpáros Egylet“ buzgó titkára egy erdélyrészi turakönyv összeállításán fáradozik. ezen munkájánál mintául veszi a „P. K. E.“ turakönyvét. melyet oly kitűnően szerkesztett Bolgár Tivadar.

Az erdélyrészi kerékpáros egyletek egy nagy távversenyt szándékoznak rendezni, a bpest-pécsi mintájára, a táv körülbelül 330 klm. az útirány a következő volna: Kolozsvár- Torda, M.-Ludas- M.-Vásárhely, Szász.Régen, Besztercze-, Deés- Kolozsvár. — Az eszme pártolásra méltó, mert jebb utat bizony alig választatnának, az utak mindig kitűnő állapotban vannak, úgy hogy a 330 klm. az első, 15 órán belül igen könnyen megtenné. — A kolozsvári tavaszi 60 klm-es és az őszi 120 klm-es országúti versenyek, melyek eddig zártak voltak, a legnagyobb valószínűség szerint 1895-évben nyitnak lesznek. a mi csak az egylet élétrevalóságát jelenti, s vannak már jó erőik is, kik az első díjakat meg isv édik.

Bolgár Tivadar a Pécsi K. E. fáradhatlan ügybuzgó titkára m. hó 27-én tartotta meg a pécsi székes-egyházban fényes esküvőjét ropant nagy érdeklődés mellett. változott családi körülbényei felytán a P. K. E. titkárságáról leköszönt. A közgyűlés határozataiga a titkári teendőket ifj. Bedő Imre végzi.

TURISTA SPORT.

A „Magyar Turista-Egyesület Budapesti Osztálya“

téli kirándulást rendez f. é. december 8. és 9. napjain Esztergomba és a Vértesshegységbe.

Indulás 8-án a Szép-Ilona-kertből reggeli 8 órakor. Menetirány: Hidegkút, Sólymár, Szt.-Iván, Pilis-Csaba. (Ebéd.) Leányvár Dorog, Esztergom. (Vacsora és meghálás a „Fürdő szálló“-ban,) Itt csatlakozhatnak este, azok, kik csak a második napi kirándulásban óhajtanak részt venni. Összes gyaloglás első nap 9 óra.

Decz. 9-én (vasárnap) reggeli 4 órakor indulás Esztergomból vonattal Almás-Füzitőre. (Érk. 5 óra 58 p.) Onnan tovább utazás 6 ó. 12 pkor Felső-Gallára. (Érk. 7 ó. 2 p.) Innen gyaloglás a Vértesshegységbe, és pedig Vitányvára Gesztes és Csákvár romjaihoz és onnan Csákvárra. (Ebéd.) Délután kocsin Bicskére, s onnan visszatérés a fővárosba az esti 6 óra 51 p. vagy 8 ó. 25 pkor induló vonattal. Érkezés Budapestre 7 ó 50 p., illetve 9 ó. 59 pkor este. Gyaloglás a második napon 7 óra. Összes költség hozzávetőleg 7—8 frt. — (Vezetők: Dóri Gyula, Ferenczy Károly és dr. Marinovich Imre urak.) Ezen kirándulásra jelentkezni lehet december 6-i esti 8 óráig az egyesületi helyiségben. Jelentkezésnél az esztergomi éjjeli szállás fejében 1 frt 20 kr. lefizetendő.

Főlolvasások turistáknak. A magyar turista-egylet, mint az előző években, úgy a most közeledő téli szezonban is több felolvasást fog tartani. A főlolvasások programja a következő: November 23-án Bacsák Pál királyi tanácsos Pozsonyból: Magyarország legmagasabb csúcsán. Déry József: A lomniczi csúcs. Petrik Lajos bemutatta 40 képben a gerlachfslvi. lomnicői és jégvölgyi csöcs egyes részeit. December 7-én Sz. Móczár Jolán: Stérecz és vidéke. Petrik Lajos: A Balaton és vidéke (30 képpel). December 11-én Straub János: A svájci hegyi vasutak. A jövő év január 8-án Petrik Lajos két-három óráig Erdélyről és az erdélyi havasokról tart előadást és 150 fényképet mutat be.

Fritz Ármin könyvnyomdája

BUDAPEST,

VIII. kerület, József-körut 9. szám (bazár-épület).

Elvállal minden e szakmába vágó munkát izléses és pontos kivitelben a lehető legolcsóbb árak mellett.

Legújabb szerkezetű kerékpárok.

Nagy választék valódi angol és német kerékpárokból.

Herbster Károly

raktárában

udapest, Károly-körut 3. szám.

1894. évi árjegyzék ingyen.

LIPIKI JÓDFÜRDŐ

(SZLAVÓNIABAN.)

Elsőrangú kutforrás és gyógyfürdőhely

Enyhe éghajlat.

Egyedüli jódhóvíz a Continensen 64° Celsius

Az idény tartalma márcziustól október végéig. Gyógyjavaslatok: A gyomor és bél-csalorna mindennemű hurutos bántalmánál, hólyagbetegségeknél, csúszos és köszvényes kóralakoknál, görvélýkóros és különféle vérhajoknál.

Kiterjedt arnyékos park, saját gyógyzenekar, fedett sétány, díszes és kényelmesen berendezett szalodák és magangyógyintézetek.

100 vendégszoba.

Kitűnő étkezés mérsékelt árak.

Vasuti összeköttetés: Pakratz Lipik (cs. és k. szab. déli vasut), Okucan (m. kir. államvasutak.)

Vadászterület

kerestetik bérbevétel céljából, lehetőleg a főváros közelében.

Szíves ajánlatok a „Herkules” kiadóhivatalához intézendők.

FÖLDESZ L.

puskaműves

Budapest, Muzeum-körut 9 szám.

Ajánlja jó hírnevű

fegyvereit

kezeség mellett,

továbbá mindennemű **revolvereket** és teljes **vadászfelszereléseket**.

Árjegyzékek kíváncsiakra ingyen küldetnek. Javítások legolcsóbban szamittatnak.

Porzsolt Kálmán

munkái:

A párbaj. Színmű 1 felv. Előszőr adatott a nemzeti színházban 1881-ben 40

Szerencsétlen furulyások. Elbesz. 1883. .... 1 —

Viharos élet. Elbeszélések. 1886 1 —

Fürdői emlékek. Elbesz. 1887. (Képekkel.) ..... 1 —

Sport és szerelem. Elb. 1887. (Képekkel.) ..... 1 —

Amor im Bade. A „Fürdői emlékek” német kiadása Berlin 1891. Ára 1 márka.

Herkules Testgyak. és sportközl. 1884. Első évfolyam ..... 6 —

1885. Második évfolyam ... 8 —

1886. Harmadik évfolyam... 8 —

1887. Negyedik évfolyam .. 8 —

1888. Ötödik évfolyam ..... 4 —

1889. Hatodik évfolyam ... 4 —

1890. Hetedik évfolyam... 4 —

1891. Nyolczadik évfolyam 4 —

1892. Kilenczedik évfolyam 4 —

Képes sportnaptár. 1886. évre 1 50

A testgyakorlati oktatás rendszere. A testgyakorlati oktatásra vonatkozó törvények és rendeletek gyűjtemény. 1886 — 80

Reform-naptár 1892. Politikai és szépirodalmi tartalommal — 40

A Dunántúl irásban és képben. (Dunántúli képes naptár 1892) 1 —

Ugyanaz II-ik kötet 1893-évre 1 —

Porzsolt Jenő:

A korcsolyázás kézi könyve. Képekkel..... 1 —

Porzsolt Lajos munkái:

A magyar labdajátékok könyve. Képekkel s gróf Eszterházy Mihály előszavával..... 1 —

A tornázás kézikönyve. Képekkel. 1 20

Tornakarták. Képekkel ..... 1 —

Mindezen munkák kaphatók a „Herkules” kiadóhivatalában (Budapest, József-körut 5. sz.)

KAJARI DEZSŐ

KARLSBADI

cipő-különlegességek.

Budapest, Dorottya-utca 8. sz. a.

Ajánlja legdusabb választékban

férfi-, női- és gyermek cipő-árut az őszi idényre

a legolcsóbb árak mellett. — Különös ügyelemmel

velocipédező, turista és hegymászó tornaczipőket, vadász-csizmákat

mindennemű bőr- és vászonból urak, hölgyek és gyermekek részére egyaránt:

tiszti cipők, galoschnik v. gumiezipők, úgy szinte vízmentes ezipőket és kényes lábra különlegességeket.

nagy választékban raktáron tart

Videki megrendelések mérték vagy minta-cipő szerint leggyorsabban eszközölnetnek.

HIRDETÉSEK

felvétetnek

a kiadóhivatalban

BUDAPEST,

VIII. ker. József-körut 5. sz. a.

Képek és képkeretek a legnagyobb választékban a leggyorsabban a legremekesebb kivitelben legmérsékeltbb áron kaphatók esakis TINTNER MIKSA műtárában Bécs, I. Opernring 19.

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 1 frt
Félévre ..... 2 frt
Egész évre..... 4 frt

Egyes szám 20 kr.

Megjelen havonként
kétyszer.

HERKULES

SZERKESZTIK:

PORZSOLT JENŐ.

PORZSOLT KÁLMÁN.

Szerkesztőség

és

kiadóhivatal

Budapest, József-körút
5. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Az „Achilles” Sport-Egylet, az „Aradi Korcs-Egylet”, „Magy. Testgyakorlók köre” a „Beregszászi Korcsolyázó-Egylet”, a „Bpesti, hegyvidéki turista-Egylet”, a „Budapesti Korcsolyázó-Egylet”, a „Budapesti Torna-Egylet”, a „Debreczeni Korcsolyázó-Egylet”, a „Debreczeni Torna-Egylet”, az „Egyetemi Athletikai Club”, „Első Magyar Vivő-Egylet”, az „Ersekújvári Vivő- és Torna-Egylet”, a „Fertői Csónakázó-Társaság”, a „Győri Csónakázó-Egylet”, a „Kassai Korcsolyázó-Egylet”, a „Kolozsvári Athletikai Club”, a „Kolozsvári „Korcsolyázó-Egylet”, a „Föv. Vivő-Club”, a „Körmendi Athletikai Club”, a „Kunszentmártoni Csónakázó-Korcsolyázó-Egylet”, a „Magyar-Ovári Torna- és Vivő-Egylet”, a „Marosvásárhelyi kerékpár-Egylet”, a „Makói Torna-Egylet”, a „Maros-Vásárhelyi Korcsolyázó-Egylet”, a „Lévai Torna- és Vivő-Egylet”, a „Lőcsei Korcsolyázó-Egylet”, a „Maros-Vásárh. Torna-Egyl.” a „N-Bányai Torna és Korcsolyázó-Egylet”, a „Nagy-Enyedi Korcsolyázó-Egylet”, a „Nagy-Kanizsai Torna-Egylet”, a „Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet”, a „Nemzeti Hajós-Egylet”, a „Neptun Budapesti Evező-Egylet”, az „Ó-Becsei Kerékpár-Egylet”, az „Ó-Budai Torna-Egylet”, a „Pécsi Athletikai Club”, a „Pozsonyi Hajós-Egylet”, a „Pozsonyi Torna-Egylet”, a „Privigyei Korcsolyázó-Egylet”, a „Rimaszombati Korcsolyázó-Egylet”, a „Sátoralja-Ujhelyi Korcsolyázó-Egylet”, a „Selmeczi Akadémiai Athleta-Club”, a „Soproni Korcsolyázó-Egylet”, a „Szabadkai torna-Egylet”, a „Szarvasi Korcsolyázó-Kör”, a „Szegedi Csónakázó-Egylet”, a „Szegedi Korcsolyázó-Egylet”, a „Szegedi Torna-Egylet”, a „Székely-Udvarhelyi Korcsolyázó-Egylet”, a „Székesfehérvári Korcsolyázó-Egylet”, a „Temesvári Korcsolyázó-Egylet” és az „Újvidéki kerékpár- (Bicycli-egyesület)” a „Pápai korcsolya-egylet”, a „Torontali korcsolyázó- és hajós-egylet”, „Szegedi Kerékpár-egyesület”, „Veszprémi torna-Egylet”, „Tordai korcsolyázó-egylet”, „Budapesti Torna-Club”, „Zombolyai atletikai club”, a „Szászvárosi atletikai club”, a „Szolnoki korcsolyázó-egylet”, a „Budapesti polgári lövészegyesület”, „Sportkedvelők köre”, a „Magyar Úszó-Egylet”

HIVATALOS KOZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága 47,020. számú rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézetének.

Az iskolai korcsolyázásról.

Mióta az ifjusági testgyakorlatok közé Csáky miniszter üdvös rendeletével a korcsolyázás is felhivatalosan felvétetett, iskoláink több-kevesebb buzgalommal rendezik be korcsolya pályáikat. De az óhajtott, sőt reményelt jó eredménynek sok olyan akadályaira bukunk, melyekre alig gondolhattunk, és melyeknek elhárítása nélkül nem is várhatjuk a tanuló ifjuság korcsolyázásának általános elterjedését.

A legnagyobb akadály, mint legtöbb ideális szép cél elérésénél, úgy itt is az anyagi eszközök hiánya. Mert a korcsolyapálya berendezése, tisztítása a legelőnyösebb feltételek meglétele mellett is pénzbe kerül. Most már ezt a pénzt vagy az iskola, vagy a tanulók, vagy társadalmi úton egyletek fedezhetik.

Az egyes iskolák pedig nálunk kivétel nélkül oly szegényen vannak dótálva, hogy a rendes tárgyak tanítására szükséges tárgyak beszerzésére is alig-alig kerül a szükséges összeg. Azért az ujabban lelkesebben felkarolt testnevelésnek ezen sok tanár által nem is kedvelt fajára épen nem kerül pénz. A legtöbb iskolában a tornatanítást is egy olyan szaktanításnak tekintik, melynek ügye csakis a tornatanárt illeti, ki azonban nem segíteni, hanem tanító, tornamester néven nevezve a tanítványok előtt még kisebbiteni igyekezik. Az igazgatók!? Igen ezektől várhatnók az ügy kötelességszerű felkarolását. De mit találunk? Az egyik igazgató, — és ilyen igen sok van — már öreg, minden újítástól és munkától fázik; a másik — és ilyen csaknem mind — annyira túl van halmozva hivatalos és magán munkával, hogy vagy nem akar nem teljesen kötelező munkát vállalni, vagy ha akarna is, nem győzné meg.

Igy tehát az egész tanári kar közös munkásságát igénylő ügy a tornatanár vállán marad. Itt pedig már eddig is sok nyugszik. A tornatanár a tanításon kívül tartson előtornász órát, a népesebb iskolában hetenként kettőt is; vezesse a fiukat kirándulásra; az évi iskolai és országos versenyekre készítse elő a fiukat... ingyen és éljen meg 5—6 száz forintból.

No de ez elfeledett kar kevés kivétellel talán még

erre a tanulókra nézve bármily mulatságos, de rá nézve mégis fárasztó munkára is vállalkoznék, de a korcsolyapálya berendezése, jókarban tartása meghaladja erejét.

A tanulók pályahasználati csekély fizetéséből kellene, mondhatják, a költségeket fedezni és a fennmaradó összegből a felügyelő tornatanárt díjazni. Először a tanulók 50—60 százaléka nem fizethet szegénységénél fogva; másodsor előbb sokat kell fizetni, — sokszor hiába, — míg a pálya használható lesz; harmadszor ilyen üzletszerűleg végezve a dolgot a tornatanár javára, ennek ugys csekély tekintélyt kevesbbitjük. De különben is ritka erős és hótalan télen csak a gazdagabb tanulók rendesen több befizetéséből várható, hogy a pályaköltségei tisztán a tanulók befizetéséből kikerüljenek. Holott ép az volna a kívánatos, hogy mindenki díjtalanul korcsolyázhassék.

Ha az iskolafentartó hatóság tehát nem viselné a tanulók korcsolyázásának legtöbb helyen kevés költségét, egyedül a társadalmi életben kell segítséget keresnünk. És itt elsősorban a korcsolya vagy más sportegyletekre gondolunk.

Hazánk csaknem minden nagyobb városában van korcsolya-egylet, vagy egyletté nem alakult kör. Ha most ezektől a korcsolya-egyletektől az ott levő iskolák nem kérnének mást, mint a pálya egy kis részének d. u. 3—5-ig való használatát, nem hiszem, hogy elutasíthatnának. Ha az egylet épen szegény volna, úgy az iskola pénztára bizonyos átalányt fizethetne. Már eddig is több vidéki korcsolyázó egylet minden felszólítás nélkül segített a fiukon olcsó és a szegény tanulók számára pár ingyen-jegy adásával.

Igy például a pápai korcsolyázó-egylet, a kath. algymnasium, a ref. főgymnasium és a polg. leányiskola minden osztálya számára 2—5 ingyen jegyet ad ez évben is. De ez még nem elég, hogy a korcsolyázás minden tanuló részéről hozzáférhető legyen.

Ha a korcsolyapálya az iskolafentartók és sportegyletek áldozatából minden tanuló számára nyitva van, a tanulók ottani felügyelete ne legyen tisztán a tornatanár ingyen munkája, hanem a tanári kar tagjai váltsák fel őt ebben.

Több korcsolyázó egylet eddig is rendezett, min-

denkor igen érdekes tanulói versenyeket tiszteletdíjakkal. Ezt a szép kezdetet a megalakítandó országos korcsolya-szövetség folytathatná a tanulói versenyekre való érmeik kitiűzésével.

Panaszkodó czikkünk végén azonban el kell ismernünk, hogy a miniszteri rendeletnek már is szép eredménye van. Sajnos, hogy a fővárosi eddigi vízvezetési bajok miatt az iskolai korcsolyázás nem fejlődött. Reméljük, hogy ez idén megkapják az iskolák a vízhasználatának jogát, és a főváros utoléri a vidéket.

A magyar athletikai club házi viadala.

Fény és pompa honolt e hó 9-én este a nemzeti lovarda terjedelmes épületében, — a magyar athletikai club otthonában. Zeneszó mellett, vidám kacaj, taps és éljenrivalgás közepette, tartotta meg a villanynyal kivilágított lovarda helyiségében — az ország előkelő sportegyesülete szokásos téli házi viadalát.

A M. A. C. régi gárdájának bajnokai s az egykori győztesek, akik ezen az estén megjelentek, örömet érezhettek athléta szívükben, amint a club porondján nyüzsgő athléták és tornászok tarka tömegét látták, meggyőződhettek arról, hogy a tér, melynek járatan utaira ezelőtt csaknem két évtizeddel ők léptek először, immár népehedni kezd, — az elv melyért sikra szállottak követőkre talált. Aki pedig végig tekintett azon a diszes, — a főváros legelőkelőbb köreiből való, — többnyire hölgyközönségen, mely szorongásig megtöltötte a nézőteret, az nem fogja tagadhatni azt, hogy valamiként az athléták bálja a farsang legszebb tánczvigalma, ép úgy a club vázi viadala a legkellemesebb, a legbájosabb téli mulatságok egyike. A club házi viadala, melyek évenként a téli saisonban megújulnak, eddigelé is nagy sikert értek el, de a mostani viadal határozottan kimagaslik elődei sorából s kiváltképen sportszempontról fontos. — Mig az eddigi házi viadatok tiszttán csak a közönség mulattatására voltak rendezve s azokon többnyire inkább csak különféle játékot és tréfás gyakorlatot mutattak be, addig az idei házi viadalnak s ezzel egyuttal a magyar athletikának is programja egy új ponttal gazdagodott. Ez a nyílt ökölvívási verseny.

Első eset ez nálunk, hogy az ökölvívásban, az önvédelem eme nemes sportjában idegen egyletek tagjai mérik össze egymással erejüket. — Férfiás küzdelem képét nyújtotta eme verseny, a nézőket épúgy miként a szakértőket egyaránt elragadva. Akárcsak az angol vagy amerikai amateur boxolók közdelmét néztük volna végig. Az ökölvíváson kívül nagy tetszést aratott még a francia birkózás és a műkerékpározás, melyben kiváltkép a két Gyulay testvér remekelt. Gyönyörködtetők voltak még a szertornázásnál a budapesti Torna club gyakorlatai az amerikai nyujtón. Ez az egylet ismét bebizonyította, hogy a bravur tornászat terén hazánkban páratlanul áll. — Nem kevésbbé tűntek ki azonban a többi meghívott egyletek is, ugymint: a nemzeti Torna egylet, a budapesti (budai) torna egylet, ez utóbbi szabályos mutatónyaival, és a III. ker. Vivő és Torna egylet. Mindezek nagy képzettséget tanusítottak.

A viadal változatos műsora tizenkét pontból állott s az összes közreműködők felvonulásával vette kezdetét. Ez után következtek a tagszabad gyakorlatok s utánuk a csapattornázás egyletenként a lovon, nyujtón, korláton,

rohamdeszkán és bakon. Negyedik pont volt a műkerékpározás magas gépen, melyben hat első rangú kerékpáros athlétánk vett részt. Miután a legkülönbözőbb felvonulásokat és keresztezéseket a közönség gyönyörködtetésére a hat kerékpáros elvégezte, a két Gyulay testvér külön bemutatta a magas iskola néhány remek alakítását. Nunc veniamus ad fortissimum! A program ötödik, — legérdekesebb pontja, — volt az ökölvívás verseny. Összesen nyolcz boxoló vett benne részt. Négyen u. m. Dr. Porteleky László, Ignáczy Ernő, Molnár Árpád és Záborszky István a M. A. C. részéről s négyen u. m. Schwarzmeyer Lajos, Iszer Ernő, Antonovich Lajos és Hauszer Ernő a Bp. T. C. részéről. (Ez utóbbiak valamennyien Tatics Péternek a M. A. C. tagjának tanítványai.) — A versenyzők testük sulya szerint két csoportba osztattak be, — hetven kilón aluliakra s ezen felüliekre. A könnyebb sulycsoportozatba sorakoztak a Záborszky-Hauzer, Antonovich-Ignáczy, — a nehéz sulycsoportozatba pedig az Iszer-Porteleky, Schwarzmeyer-Molnár boxoló párok.

A könnyebb sulyuak első győztese Antonovich Lajos műegyetemi hallgató lett (a Bp. T. C. tagja) a ki páratlan elegantiájával, szemet kápráztató ügyességével s gyorsaságával mindenkiben azt a benyomást keltette, hogy idővel egyike lesz legjobb boxolóinknak. A legtöbb rutint ő mutatta. A második győztes Hauszer Ernő mérnök (a Bp. T. C. tagja), bátor, gyors, jól tud benyulni s inkább ennek mint védési képességének köszönheti, hogy a nála képzetesebb Záborszkyt (a ki különben nem volt conditióban) legyőzte. Antonovichchal azonban ő sem birt. — A nehéz sulyuak csoportjában az első pár küzdelmében Porteleky legyőzte a kitünően iskolázott Iszert (a Bp. T. C. tagja), a második pár küzdelmében pedig Schwarzmeyer Lajos (a Bp. T. C. tagja) tulnyomó erejével és testsulyával diadalt aratott Molnár Árpád felett a ki dicséretet érdemel szép pozitív parádjaiért.

A döntő küzdelemben azután a két leghatalmasabb athléta Dr. Porteleky és Schwarzmeyer kerültek össze. Mindenki izgatottan leste a harc kimenetelét. Ez volt a legérdekesebb ökölvívások egyike amit nálunk láthatunk. A győztes itt a boxolás legrégibb bajnoka Dr. Porteleky László lett, a ki hatalmas, villámgyors ellenfelének egy voltal többet adott. A küzdő párok nem egyszer rohamosabban csaptak össze, a mi a közönség körében némi félelmet is okozott. Kiváltkép előfordult ez a Schwarzmeyer-Molnár és Ignáczi-Antonovich matchben.

A verseny eredményének mértékéül a jury a voltokat vette számításba. Egy-egy pár küzdelme öt perczig tartott s a győztes az lett, a ki ellenfelének ezen idő alatt több lökést adott. A lökések számarányát illetőleg első helyen állott Antonovich, a ki ellenfelének 25 voltot adott, míg a többi boxoló csak 8—10 lökésre tudta felvinni.

Mindkét sulycsoportozat első győztese külön külön értékes tiszteletdíjat kapott.

A kemény boxolás, a Herkulesek küzdelme után szinte jól esett a közönségnek a következő futás-verseny, melynek szép tiszteletdíját Krausz atléta vitte el. Az akadály-versenyben pedig számos kiváló ellenfelét legyőzte Szokoly Alajos (a M. A. C. tagja). Második lett itten Donhoffer Szilárd (szintén a M. A. C. tagja).

Szép látványt nyújtott a szemlélők számára a szergyakorlat lovon rohamdeszkával Zsinger vezetése alatt. — A műbirkózást Höbert és Tatics Club tagok mutatták be. A szabad birkózásban a párok nem mutathattak fel eredményt, mert az idő rövidsége miatt csak két percig lehetett birkózniok. Kár pedig, — mert Ignáczynek és Becseynek birkózása minden bizonnyal nagy élvezetet nyújtott volna a közönségnek.

Mulatságos látványt képezett a körróta meg a lovas-

verseny, mely utóbbinak győztesei a Lengyel fivérek lettek.

A műsor, mely kissé hosszúra nyult (4 órától 7-ig tartott) ezzel véget ért. Az óriási számú közönség pedig, mely mindvégig türelmesen kitartott, csak ekkor kezdett oszladozni.

Megemlítjük itt még, hogy a verseny jury elnöke Dr. Gerenday György a M. A. C. alelnöke volt, rendezőül pedig Halász Zsiga és Zsingor Árpád művezetők szerepeltek. A boxverseny juryját Dr. Dáni Vilmos, Asbóth Jenő bajnokok és Tasnády Endre a M. A. C. tagjai alkották.

Este 9 órakor az athléták s az idegen egyletek meghívott tagjai kedélyes vacsorára gyűltek össze az Andrássy-uti Ruscher vendéglő külön emeleti helyiségeiben.

Taties Péter.

A „Budapesti (Budai) Torna-egylet” disztornája.

Hazánk egyik legjelesebb torna-egylete — a téli Campagne kezdetén — ezuttal is először rendezett disztornát. December 7-én esti 6 $\frac{1}{2}$ órakor katonai zene mellett 53 veres inges tornász vonult fel az Attila-utcai díszes csarnokba. Bély Mihly művezető — a korán elhunyt Zsingor Mihály — méltó utódja vastag fabotokkal összgyakorlatot vezényelt: plasticus és nehéz gyakorlataikat az elite női közönség sűrűen tapasztalta.

A csapat tornázásnál, az első csapatot a magas nyújtón Wein Dezső előtornász vezette, a másodikat, a magas korláton Ifj. Ujhelyi Sándor, a harmadikat, a bakon Cziike Imre, a negyediket, ugró zsámolyon Papp Vilmos, az ötödik csapatot pedig a lebegő gerendán Bély Mihály művezető. Ez utóbbi csapatnál feltűnt néhány ezüstös haju izmos alak — ezekre a derék öreges tornászokra nem lehetne alkalmazni Hugó Viktort „hogy a hóban már nem szeretünk!” (On n’aime pas dans le neige!) Remek fegyelem alatt tornásztak mind! az előtornászok minden egyes gyakorlat előtt „vigyázt!” vezényeltek, — gyakorlat alatt „pihenjt”, — de ez alatt is teljes katonai rendben figyeltek; és minden szeren örömmel constátáltuk a Bély-féle tökéletes tornázás szerencsés egyénítését. Ezen körülmény leginkább a minta csapatnak magas nyújtó és magas korláton végzett műgyakorlatainak látszott meg. A ló a nyújtó alatt hosszában állott és e két szeren tornázott elő Bély Mihály úgy, hogy erre már egyebet nem írhatok: „mi itt a műtornázás sublimior mathesisében gyönyörködtünk!

Szegény Matolay Elek! ha te a műtornázás e magas fokát megérhetted volna!? De kár, hogy az országos tornaszövetség elnöke Hegedüs Sándor sem látta e ritka tornázást, ő a ki Aradon az Isten szabad ege alatt perhorrescálta a traininget — pedig a budai tornászok már szigorú training alatt állottak és még a vasárnapok estéin is készültek. Ha azt akarjuk, hogy a Milléniumon legalább is 10,000 tornász vonulhasson fel, és nemzetközi s országos versenyeket rendezhessünk: úgy az országos szervezkedést és a nagyobb szabású versenyeknek elő trainingjeit minden vonalon már most meg kellene kezdenünk!

De hol vannak a verseny propositiók? Mért nem ad magáról élet jelet a kiküldött sport bizottság?

Mille pardon! hogy elszöktem az én derék torná-

szaimtól! pedig a kezdő, haladó és képzett tornászok a lovon, a tornász fejlődés legszebb képét mutatták. Hát még a „Lóverseny” azaz hogy *verseny-tornázás a lovon!* Ebben részt vettek: Pap Vilmos, Korcsák Ferencz, Masirievics Miklós, Stoffer József, Pfeffer Ferencz és Fleischer Károly. Hát ha egyszer ezt az ezermestert Bély Miskát igazán elfoghatom, addig ki sem ereszttem athléta markaimból, míg ezeket a remek verseny gyakorlatokat a Herkulesnek részletesen le nem írja.

Hours concours áll itt a mi kedves fiatal maestrónk. De hát jól vigyázzon magára, ott figyeltek a Maurer testvérek és a pesti oldal többi jeles művezetői — fel a téli nemes versenyekre! Első győztes a kis *Pfeffer Ferencz*, (legszebb verseny gyakorlata keresztbe fektetett lovon támaszból, hosszú kézállásba tolódás, vissza horizontál fekvésbe mérleg átguggolás a kápák között és vissza hosszú derékszög tartással.) Pfeffer a győztes: Kisbaari Kiss Ferencz országos vívónk büszkesége és protegéje!

A verseny birkozásról — ismert őszinteségem mellett — jobb szeretnék halgatni! de hát ezt a kedves torna egyület megszeretném óvni a „Nevetségesség ö!” tanától. Így hát ezuttal ujabbban „lepleznem kell”!

De mortuis nil nisi bene! Bockelberg se hús se hal birkozási propositiói szerint vergődtek szorgalmas budai barátjaink, — de hát eredmény nélkül. Képzelmek kedves olvasóim, hogy véres kard párbaj előtt állanak, mint nyugodt vívók bevárják tüzesen támadó ellenfeleiket, vágását felfogják, vissza akarnak vágni — és ebben a pillanatban „álljt!” vezényel az első segéd! — vagy ha egy költő első regényét világra, hozza — a kiadó az utolsó fejezetnél bezárja lapját előtte!

Hát az az országos torna szövetség „par excellent magyar birkozási szabályai” teljesen ilyen félék! — Ha egyik birkozónak teste bármely részén a térden felül a földet érinti legott állj! hangzik és az illető *legyőzöttnek declaráltatik?*

A földön tovább birkozni! mind a két vállat ősi világ szokás szerint földhöz szorítani! stb. a híres új szabály szerint — Choking! a piros inget beporosítani illetlen? — azt hiszem nem szükséges tovább beszélnem. — Országos torna- és athléta-szövetség jöjjön el végre országod, hogy ilyen mostrumoktól a magyar sport re-noméját megkíméljed!

Ezzel a „lég birkozással” négy kezdő ifjú lépett ki a porondra: Kozacsek József (I-ső), Bartalits Aladár (II-ik), Biegelbauer Árpád és Kleberg Vilmos.

Szegények! akkor állították be a küzdelmet, mikor a földön legérdekesebb végküzdelmet akarták volna kivívni. Három, négy gúla fejezte be a fényes disztornát. Díjjak kiosztása, banquette a vég! és én legmelegebben gratulálok a dr. Kollár Lajos rokonszenves elnöklete alatt viruló torna együletnek.

Porzsolt Gyula.

A kerületi tornaversenyekről.*)

(Egy kis helyreigazítás Kassáról.)

A mily őszintén sajnáltuk itt Kassán, hogy a szeptember hó 16-án megtartott kerületi tornaversenyünkön dr. Ottó József úrhoz, e kiváló szakemberünkhöz nem

*) A mult számunkban a jelesen szerkesztett Középisk. Tanár-egyesületi Közlönyből átvett cikkre ugyanott a következő örvendetes helyreigazító sorokat olvassuk.

volt szerencsénk, ép oly érdeklődéssel olvastam Közlönyünk (8.) november 25-iki számában közölt cikkét „A kerületi tornaversenyek tanulságai”-ról. Érdeklődésemet növelte azon körülmény, hogy Ottó úr tudomásom szerint hivatalos minőségben volt jelen a többi három kerületi versenyen, azok tanulmányozása céljából.

Cikkéből azon következtetésre jutunk, hogy bizony a lefolyt versenyek sok kívánni valót hagytak még fenn. Tanácsai minden esetre hozzá fognak járulni ahhoz, hogy a jövőben rendezendő kerületi versenyek jobban sikerüljenek. De minket kassaiakat az Ottó úr cikke csak megerősít azon tudatban, hogy az itt megtartott kerületi verseny minden ízében pompásan sikerült, s úgy külső, mint belső siker tekintetében jóval fölülmulta még a budapesti országos tornaversenyt is: mert mindazok a mulasztások, mikről Ottó úr cikkében referál, nálunk nem voltak meg.

Ha Ottó úr itt lett volna, megfigyelései alapján bizonyára kifejezést is adott volna ennek cikkében; ép ezért, már csak a historikum kedvéért is, s az itteni közvélemény kívánságához képest legyen szabad Ottó úrnak a mi versenyünkre vonatkozó kifogásait rectifikálnom, mint a ki e verseny rendezésébe némiképen szintén befolym.

Mi a verseny programját két hónappal a verseny előtt küldtük szét az összes intézeteknek; a sorrendet, a nevezésekkel pedig (egy ivnyi nyomtatott füzet) a verseny előtt való napon osztottuk szét; de utóbbit nem is lehetett gyorsabban összeállítani, mert a bejelentési határidő szept. 7-ike volt; két intézet plane csak 8-án küldte be nevezését, csak hat napja volt a bizottságnak az adatok feldolgozására s a munkát kinyomatására. Szeptember 7-ikénél pedig korábban tenni a bejelentési határidőt épen a beiratások miatt képtelenség lett volna.

Hogy egyik-másik helyütt szakemberek nélkül állították össze a programot, azon igazán csodálkozni lehet. Constatálni kívánom, hogy Kassán kizárólag szakemberek, a helyi tornatanárok, készítették a programot a derék Horváth Lajos tornatanár elnöke alatt. Bizonyára ennek köszönhető, hogy a mi programunk minden szakember tetszésével találkozott.

A kassai tornatérrel Ottó úr is elisméri, hogy célszerűen volt felszerelve. Ehhez csak azt tartom szükségesnek megjegyezni, hogy mi a tornaszerek elhelyezését illetőleg teljesen úgy jártunk el, mint a hogy azt Ottó úr tanácsolja; ennek tulajdonítható, hogy nálunk sem zavar, sem kapkodás nem volt.

Az is magától értetődik, hogy az ifjuság a tornaterén teljesen elkülönítendő a közönségtől. Mi is elkülönítettük; igaz, hogy a pálya $\frac{2}{3}$ -át csak drót-cordonnal, mely megett 10—10 lépésnyire őrszemek állottak. Megtörtént aztán, hogy a verseny végén az álló közönség áttört a cordonon, de kavargás azért még sem volt. Ha visszagondolunk az utolsó országos versenyre, hol hasonló esetben a lovasrendőrök segítségét is igénybe kellett venni, úgy a magunk rendjével bátran meg lehetünk elégedve.

Szerettük volna mi az egész pályát körül palánkolni, de ez nagy költségbe került volna. Mert nem szabad elfeledni, hogy a kormány csak 750 frtot bocsátott rendelkezésünkre, pedig költségeink meghaladták a 2000 frtot s csak a jó időnek köszönhetjük, hogy a belépő jegyek fedezték saját hitelünkre tett előleges kiadásainkat.

Azt mondja Ottó úr, hogy a szertornázás nyújtott legszomorúbb képet mind a négy kerületi versenyen s a mi javunkra csak annyit concedál, hogy Kassán még csak lehetett látni „egy kis” csapattornázást. E kérdésnél teljesen hamisan informálták Ottó urat; mert — s itt bátran hivatkozhatom az összes jelenveit szakférfiakra —

Kassán volt, még pedig a szó szoros értelmében vett iskolai csapattornázás. 17 intézet 31 szeren, a ministeri utasításokban megállapított tananyagot rendszeresen, kifogástalanul mutatta be. Kivételt csak a budapesti V. ker. kath. főgymnasium tett; igaz, hogy ezen iskola ifjai közül csak 4—5 tornázott, de ezek aztán oly nyaktörő productiókat mutattak, hogy bármely circusbán számot tettek volna. Tudtuk mi azt nagyon jól, hogy ilyenekkel nem lett volna szabad előállani, de a vendégjogot nem akartuk lefuvatásukkal megsérteni.

Pontosan folytak le a tulajdonképeni versenyek is, mert azokat — ép úgy, mint Ottó ur kívánja — egyszerűen, egy időben, a tornatér különböző, jelző táblákkal jól megjelölt helyein, két-két szakemberből álló, kellő számu bizottság előtt végeztettük.

Helyes Ottó urnak azon kívánsága, hogy a programba felvett minden versenyt meg kell tartani. Mi is megtartottuk; csak a magas ugrást kellett elhagynunk, hogy a játékoknak szorítsunk időt. Ennek azonban nem a versenyek lassú keresztülvitele volt az oka, hanem az ősz, melynek alkonya hamar beköszönt.

Ebből azt a tanulságot kell levonnunk, hogy jövőben ne egy, de két napos versenyeket tartsunk s azokat ne őszkor, hanem nyáron, lehetőleg a pünkösdi szünidő alatt rendezzük, mert egy délután bárminő praecisítás mellett sem lehet az iskolatornázás egész menetét bemutatni. A versenyeknél pedig erre kell törekedni.

Horváth Lajos, tornatanár a mi versenyünk vezérlője, megtette azt az okos dolgot is, hogy a versenyt megelőző nap estéjén az összes tornatanárokat tanácskozányra hívta össze; ott megbeszélték a program pontjainak kiviteli módosításait. Közös megállapodásaik nagyban biztosították a verseny sikerét. Ajánlom ezt az eljárást a jövőben rendezendő versenyekre.

Az Ottó úr érdekes cikkének minden pontját aláírom, bár még sok „tanulssággal” tudnám azt megtoldani. A tért kimért volna miatt csak az iskolák érdeklődését akarom itt még megemlíteni, mit Ottó ur is a versenyek egyik elsőrendű tényezőjének jelzett. Azt mi e versenyenél bőven tapasztaltuk, hogy míg az iskolai hatóságok lelkesedése minden akadályt képes legyőzni, addig a közönséggel a rendezők legodaadóbb buzgalma sem képes megküzdeni. Szinte röstelem ideírni, de nem hallgathatom el, hogy a kassai tornaverseny zónájába beosztott iskolák egy nagy része még válaszra sem érdekesítette a rendező bizottság felhívását a részvételre. Őt sor nem sok, de még annyival sem tartották érdekeseknek bennünket értesíteni, hogy részt vesznek-e versenyünkön vagy nem; annak daczára, hogy a részletes programot is megküldtük valamennyiüknek. Pedig a tornaversenyek üdvös és szükséges intézményének meghonosítása s felvirágoztatása első sorban az iskolai hatóságok kötelessége!

Ismétlem, hogy a kassai verseny várakozáson felül sikerült. Sajnálom, hogy dr. Ottó József urat betegsége gátolta, hogy abban részt vegyen, mert bizony hiszem, hogy ő is így vélekednék róla s e reflexiókat bizonyára az ő szakavatott tolla írja vala meg helyettem.

Igaz, hogy mi e sikert természetes szerénységből nem kürtöltük; de jól esik a tudat, hogy itt járt karsársaink versenyünkről a lehető legjobb benyomásokat vitték szét: legalább erre enged következtetni a sajtóban eddig történt megemlékezésük (Tanítóképző, Nemzeti Iskola s egy egész sora a vidéki lapoknak).

De joggal kérheti az olvasó; mi volt a kassai verseny sikerének a kulcsa? Legyen szabad erre is a historikum kedvéért felelnem. Mert jól esik az érdem előtt kalapot emelni.

A hol oly lelkes és a tanügy iránt is oly melegen érdeklő főispán van, mint a mi Péchy Zsigmondunk —

a hol oly buzgó s fáradhatatlan főigazgató van, mint a mi *Szieber Edénk*, a hol oly kiváló, derék tornatanár áll a versenyek vezetése rendelkezésére, mint a mi *Horváth Lajosunk*, ott okvetetlenül sikerülni kell a versenynek, még ha kevésbé alkalmas időben tartatik is.

Dr. Gerevich Emil.

A budapesti polgári lövészegyesület

kebelében felállítandó lövészékező tanfolyam
alapszabályai.

1. Cél.

A lövészékező tanfolyam célja népfölkelő ifjaknak, kik hadkötelezettségüknek még eleget nem tettek, a hadsereg kézi löfegyvereivel való lövésben leendő kiképzése úgy, hogy azok a hadseregbe már mint gyakorlott lövészek léphessenek be vagy háboru esetén népfölkelési szolgálatokra alkalmasak legyenek.

2. Ezen cél elérésére szolgáló eszközök.

Ezen cél elérésére:

- a) *elméleti oktatással*, a mi csakis a kézi löfegyverrel való lövés elméletére szorítkozzék oly mértékben, a mennyire a hadsereg altiszteinek épen szükségük van;
- b) *gyakorlati oktatással*, a mi részben a fegyver (karabély, pisztoly) kezelés és a hadsereg részére előírt szabályzzerű lögyakorlatok, részben pedig az egyesülettől rendelkezésre bocsátott helyiségekben történő szabályzzerű lögyakorlatok, részben pedig az egyesületi vagy a helyőrségi lövöldén előírás szerinti szolgálati fegyverrel való lövés tanításából áll.

3. A felvétel feltételei.

A lövészékezőtanfolyamra csak népfölkelésre kötelezett (18—21 éves) oly fiatal emberek vétetnek fel, kik védkötelezettségüknek még eleget nem tettek. A felvételt a lövészbizottság ugyanazon feltételek mellett eszközli, mint az egyleti tagok felvételét (lásd az egyesületi alapszabályok 5. §) írásbeli jelentkezés alapján, mely utóbbihoz az atya vagy gyám beleegyező nyilatkozata melléklendő.

A felvétettek minden tagsági díj alól felmentvén.

4. A tanfolyam tanulóinak beosztása.

A lövészékező tanfolyam tanulói jelentkezésük illetőleg felvételük mérvéhez képest osztályokba soroztatnak. Ugy az elméleti, mint a gyakorlati oktatásban minden egyes osztály külön részesül.

5. A tanfolyam tartama.

Az oktatás, valamint a lögyakorlatok rendszerint hat hónapig tartanak. Az elméleti oktatás az egyesülettől rendelkezésre bocsátott termekben történik, a hol esetleg a szabályzzerű lögyakorlatok, valamint a szükséges fegyverforgások oktatása is történik. A szabályzzerű szolgálati fegyverrel való lögyakorlatok az egyesület lövöldében, esetleg a cs. és kir. helyőrségi lövöldében tartatnak meg.

6. Tanítás és felügyelet.

A tanítást a hadi lövésziskolába beosztva volt tényleges altisztek végzik; a felügyeletet pedig a főlövész-mester a lövésztanács által választott nyolcz lövészegyesületi taggal gyakorolja.

7. Fegyverek.

A lövészékező tanfolyamban kizárólag csakis előírás szerinti szolgálati fegyverek, ez idő szerint tehát a Mann-

licher-féle ismétlő puska (karabély) és esetleg a gyalogsági forgópisztoly használatnak.

8. Lőszer.

A lögyakorlatokhoz szükséges löszert (hadi és esetleg ólomlövedékekkel ellátott töltények) a lövészegyesület a lövésztanfolyam növendékeinek beszerzési áron bocsátja rendelkezésükre.

Öngyártotta saját löszert használni a tanfolyam tartama alatt a tanulóknak *nem szabad*.

9. A lögyakorlatok kezdete.

Az elméleti oktatás befejezése után csak azon tanulók vesznek részt az élestölténnyel végzendő gyakorlatokban, a kik az oktató előterjesztése alapján a felügyelő-tanács által erre képeseknek találtnak.

10. A tanfolyam befejezése.

A tanfolyam befejezést nyer, mihiyt az oktató és a felügyelő közegektől constatálható, hogy a kitűzött tanczél; a fegyver kielégítő ismerete és a kezelésében való jártasság, valamint jó, nyugodt célzás és biztos lövés a tanfolyamban résztvevők átlagán kielégítő sikerrel elértetett.

11. A tanfolyam vizsgálata.

A mint a tanfolyam bevégeztetnek jelentetett ki, a lövész-tanács a tanulókat, illetőleg nyilvános vizsgálatot (verseny-lövészetet) rendez, melyen a honvédelmi miniszterium részéről kiküldött tisztek, a tanítóként szereplő altisztek és a felügyelő-tanács a lö-bizottság három tagjának hozzávonásával, mint vizsgálati bizottság vesznek részt, a mely a minden egyes résztvevőtől elért eredményt megállapítja és igazolvánnyal hitelesíti.

A verseny-lövészetben a legjobbak kitüntető felemelés mellett a kitűzött lö-díjban (esetleg a magas kormány által alapítandó arany-, ezüst- és bronz-érmekben) részesülnek.

12. A tanfolyam növendékeinek kötelességei.

A tanfolyam növendékei már a felvétel iránti, írásbeli jelentésük által is kötelezik magukat, hogy az egész tanfolyamot elvégzik, az oktatásban és lögyakorlatokon szorgalmasan részt vesznek, az oktatók és felügyelő közegek parancsainak készségesen és feltétlenül engedelmeskednek és hogy a lögyakorlatoknál a fegyvert a legnagyobb óvatossággal és figyelemmel használják.

13. Jogok.

a) A tanfolyam tartama alatt jogukban áll a növendékeknek a lövészegyesülettől e célra rendelkezésre bocsátott taneszközöket, fegyvereket és szereket a részükre előírt tantervek és lörend keretén belül, a löszert kivételével, ingyen használni.

A mennyiben az egyesületbe tagokul belépniének, jogukban áll, de nem kötelesek, az egyesület egyenruháját viselni.

b) A tanfolyam jó eredménnyel való elvégzése után a lövésztanfolyam növendékei, a mennyiben ők az alapszabályok . . . §. értelmében tagokká váltak, jogosítva vannak minden lögyakorlatokon díj- és dísz-lövészetben részt venni.

Kiválóan képesített növendékek az egyesület lögyakorlataira és dísz-lövészeteire a felügyelő-tanács előterjesztésére a lövész-bizottság részéről még a tanfolyam, tartama alatt is nyerhetnek meghívást.

14. Kilépés.

A növendékeknek mindenkor szabadságukban áll a tanfolyamból való kilépés, azonban vizsga letétele nélkül sem a tanfolyam látogatásáról, sem az eredményről bizonyítványt nem kapnak. A kilépésnek meg kell történnie, ha valamely növendék a tanfolyam tartama alatt besoroztatnák.

15. Kizárás.

Okvetlenül kizárando azon tanuló, ki feddhetlenségét nem őrizné meg. Kizárható az, ki előzetes figyelmeztetés, megóvás vagy dorgálás daczára a fegyverrel veszedelmes vigyázatlanságot követ el, vagy az oktatás, illetőleg lögyakorlatok alatt ellenszegül és tisztességtelen magaviseletet tanusít. A kizárást az oktató vagy a felügyelő-közegek előterjesztése alapján a felügyelő-tanács gyakorolja. A rögtöni kizárást, a tisztesség durva megsértése esetén, ha az oktató vagy a felügyelő-tanács valamelyik tagja érzékenyen megbántatná vagy a tanfolyam és egyesület tekintélyét sértő más káros cselekedetek esetében az oktató és a szolgálattevő felügyelő tanácsos előterjesztésére a főlövész-mester rendelheti el.

16.

Valamennyi itt fel nem sorolt esetben és határozmányban a lövész-képző tanfolyam növendékeire nézve külön megállapított lövészrenden kívül még a budapesti polgári lövészegyesület lövészrendje is érvényes.

Minő legyen középiskolai testi nevelésünk?

Írta: Wirth Gyula.

(Folytatás)

Valóban lelki gyönyörűségemre szolgált hogy ebéli meggyőződésemet, melyet már az ezen tárgyban a helybeli tanári kör deczemberi ülésén tartott fölolvásásomban is kifejtettem, Méhely Lajos brassói főreáliskola tanárának egy hónapra reá az „Egyetemes Közoktatásügyi Szemle“ deczemberi és januári füzetében megjelent jeles értekezésében is igazolva találtam. Ez a körülmény csak megerősített nézetem helyességének hitében. Midőn alig tudjuk, hogy szoríthassunk nevelés-tanításra szánt időnk keretén belül elég helyet a szükséges és hatékony testmozgások energicusabb cultiválásának, sehogy sem indokolt helyet követelni oly közügyességi gyakorlatnak, melyek az ifjú test erősödését s arányos fejlődését inkább hátráltatják, mint elősegítik. Maradjanak az iparos szakiskolákra.

Ez a kérdés tehát elesvén, hátra van, hogy kiindulva az iskolai testi nevelés jelen állapotából, vizsgáljuk, ha megfelel-e az az említett főcélznak, vagy ha nem, magában annak lényegében, eljárásában, a rendelkezésre álló eszközök hiányosságában van e hiba, s ha igen, mellőzendő egészen mással pótlandó-e vagy esetleg mikép javítandó vagy kiegészítendő?

Legyen szabad erre nézve némely véleményekkel röviden foglalkozva, a magam nézetét csak az után foglalnom össze.

Korunkban, a midőn a testi nevelés fontosságát, Istennek hála, a nevelés kérdéseivel foglalkozók kivétel nélkül belátják, mellőzése gonosz és generációkra kiterjedő hatásait is elismerik, orvosok és tanfériak egyenlően sürgetik annak az iskola által leendő lelkiismeretes felkarolását. Természetes, hogy mint minden fontos és sokat vitatott kérdés, ez is számos eltérő véleményt szült, melyek azonban a főcélra nézve megegyeznek, csak hogy annak megközelítését más-más eszközökkel hiszik legsikeresebben elérhetni.

1. Vannak, a kik az ellenfeleik által németnek nevezett rendszeres tornázást, a mint az gyakoroltatik, azaz inkább, a mint annak országsszerte gyakoroltatnia kellene, az ifju test fejlesztésére teljesen kielégítőnek tartják. Ezek szerint csak annak segédeszközeit kellene tökéletesíteni s a ráfordított időt kissé megtoldani, s a nagy cél pusztán idő és pénzkérdéssel megoldatnék.

2. Ezekkel homlokegyenest ellenkeznek azok, a kiknek véleménye szerint a „német“ tornázás egész lényege, az ő — szerintök — pedáns, unalmas és túl-

ságos fegyelmet kívánó módszerével, az ifjuság testi nevelésére teljesen alkalmatlan, s így egészen elvetendő s mással pótlandó.

Ezek a tornában mindig csak a nyújtó és korlát egyhangú nyikorgását, az egészben pedig, a lélekre történő hatás tekintetében, pusztán utánczást látva azt az ifjuság egyéniségét kifejlődni nem engedő, természetes, szabad mozgását mintákra húzó mesterséges tanulmány-nak tekintik csupán, mely lelki örömek és fölüldülés helyett inkább új testi és szellemi kimerülés forrása, szórakozás helyett kánpad az ifjúnak. Ezek az angol testi nevelésben, az ifjusági játékok és atletikai gyakorlatok kizárólagos cultiválásában látják az ifjusági testnevelés ideálját.

Különös, hogy e vélemény szélsőségével és éles-ségével szemben mások a tornagyakorlatok laza fegyelmét ostorozzák, elégtelennek tartják, s a szorosabb fegyelemhez való szoktatás végett (természetesen a katonáskodás utilitarius szempontjából is) a katonai rendgyakorlatok nagyobb mérvű cultiválását ajánlják. L. Imre Lajos cikkét a „Közokt. Szemle“ 1889. szept. 15-iki füzetében. Igazán quot capita, tot sententiae.

3. Végre e szélső véleményekkel szemben számosan vannak, kik a rendszerek kizárólagosságát kárhozzatják, a kik szerint a rendszerek mindegyikében számos hasznos és könnyen érvényesíthető elem lévén, de kizárólag egyik sem elégitvén ki a nagy célt, egyiket sem tartják önmagában elégségesnek, hanem helyes megkülömböztetéssel, és tekintettel mindegyiknek kiváló speciális hatásaira, s ezzel kombinálva a gyermeki test fejlődési processusának időszakonkénti állapotát, s az ezen állapotok folytán az illető időszakban kiválólag hasznos, v. esetleg károsan is ható gyakorlatokat valamint speciális viszonyainkat is, mindkét irányból annyit, és ott kívánnak alkalmazni, a mennyi s a hol alkalmazva belőlük, a hozzájuk kötött speciális célok elérését, s így végeredményekben a többször említettem nagy célt, speciális viszonyainkra is tekintettel, leginkább megközelíti. Ezek kétségtelenül a legkomolyabban tekinthető veendő vélemények, mert alapjukat nem egy bizonyos rendszer elvakult bálványozása, hanem az ifju test időszaki fejlődési állapota, s annak minden fejlődési fok által involvált mozgási szükségletei képezik. Véleményem is e mellett az álláspont mellett tör lándzsát, s a mennyiben ezen elv hirdetőitől eltértek, az csak a részletekre, a felölelendő anyag körére s mennyiségére inkább, mintsem elvi ellentétekre vonatkozik. Ezen elv legkiválóbb képviselői: Suppán Vilmos, ugy Dollingerrel együtt megírt régebbi, önállóan megjelent füzetében, mint a „Tanáregyesületi Közlöny“ 1891. nov. füzetében megjelent cikkében, valamint a tudományos megokolás tekintetében Dr. Imre József cikke a „Budapesti Szemle“ 1891. nov. és deczemberi füzetében, leginkább azonban Méhely Lajos többször említett értekezésében.

Álláspontomat nagy körvonalakban jeleztem. Csak az van hátra, hogy azt meg is indokoljam és részlete-sen kifejtem. S itt engedje meg az igen tisztelt olvasó, hogy a részletekre kiterjedő viták helyett, melyek tudományos tekintetben, s a kérdés lényegére nézve is, igen érdekesek lehetnének, de egy program-értekezés kerekeit túllépnek, lehetőleg csak a legfőbb kérdéseknél maradjak.

1. Miért nem tartom én teljesen kielégítőnek a jelenleg divó iskolai tornázást úgy, a hogy van, miért nem tartom kielégítőnek még akkor sem, ha a reáfordított idő és segédeszközei szaporíttatnak?

Nem azért, mert, a mint Felméry, az angol nevelésmód legteljesebb szószólója, s a torna legelkeseredettebb támadója mondja, ellenkezik nemzeti temperamentumunkkal, mert meg van fosztva nálunk a németországi

ifjú előtt ott becses és lelkesítő német nemzeti motívumoktól, mert az emberi test szervezetére nem tekint s acrobataszerű erőmutatványokban gyönyörködik (a mi egyszerűen nem igaz), sem azért, mert, mint ő mondja, nem nyújt alkalmat intenzív erőgyakorlatokra (mi újra nem igaz), nem is csupán azért, mert fődött, rossz levegőjű teremben történik, (mi már sokszor igaz), nem is azért, mert az egész unalmas utánzás, s a gyermeknek egyéni erejére, találatkonyságára mit sem ad (a mi megint nem igaz), sem azért, mert aránytalanul a felső testet gyakorolja (mi újra nem igaz), sem azért, mert a scythák és normannok, etc. nem ismerték a nyújtót, korlátot etc. (mert mi nem vagyunk sem hunnok, sem frankok, sem germanok), s nem is egyebekért, hogy pl. gömbölyű vállat vagy mellet, de rovarcsipőt s lábakat ad etc. (ami megint alig lesz igaz), hanem azért, mert:

Igaz ugyan, hogy a rendszeres tornázás a mozgási játékokat és kirándulásokat nem zárja ki, sőt épen Jahn, a tornászat nagymestere és őse, ezeknek nagy barátja volt, nem szűnt meg sürgetni, s a rendszeres torna fontos kiegészítőül tekinteni, mégis a későbbi időben, kivált a Spiesz által inaugurált u. n. iskolai tornázásnak a nép és egyleti tornázástól való különválása s hazánkba átültetése folytán, tényleg ezen nagyon hasznos, testre és lélekre üdítő harmatként ható testedző játékok a szoros értelemben vett torna mellett lassankint divatjukat multák. Epen az a 2, heti rendszeres torna, melynek feladata lett volna őket a tornászat nagy mesterének igéje szerint is ápolni és kultiválni, lett közvetett oka vesztőknek. A tornatanár heti 2 órájában erre reá absolute nem is ért, ha rendszeresen is akart tornázni, az iskola s társadalom pedig a 2 órai rendszeres testgyakorlatban megnyugvást lelven, azt híven, hogy az minden testfejlesztő kívánalmat kielégít, mint oly atya, ki fia nevelését meggyőződése szerint legjobban biztosítá, nyugodtan haladt szellemi magasságában, tömve az ifjakat, s megfosztva őket majd minden szabad idejüktől, mit a szabad levegőn erősítő lapdára fordíthattak volna. A szellemileg így praeparált, elkényszeredett ifjuság aztán, ideges gyengeségében lassankint hozzászokott a helyben-üléshez, s többé nem is kívánta meg azt, a mi nekünk még életető elemünk volt. A IV. osztály már érettebb, hogysem lapdázék. Ezért nem elégít engem ki egyedül a torna. Ezt akarom én megszüntetni, a gyermeket, az ifjut visszaadni a játéknak s a játékot az ifjunak, mert ebben már Felmérynek is igaza van, hogy az ifjunak, a gyermeknek erre szüksége s így joga van. Joga van ifjuságára, joga van, hogy annak örömeitől semmiféle iskola és bölcsesség meg ne foszsa. — Mivel pedig a rendszeres tornázás erről megfeledezett, szükséges, hogy újra hangsúlyoztassék.

De más fontos oka is van a mozgási játékok kultiválásának. Annak, kivált a társas játékoknak, ezer és ezer ethicus és morális üdvös hatását Felméry számlálja fel legszebben és legtöbb lelkesüléssel, s e tekintetben teljesen igaza is van, de erre, minthogy e tekintetben mindenki egyetért, ki sem térek, csak még egyre akarok rámutatni, mi kisebb gyermekeknél a játékot a testnevelésnek nem csak egyik nélkülözhetetlen eszközévé, hanem egyszersmind központjává is teszi. — S ez, amint azt Dr. Imre József fent említett cikkében igen szépen kifejti, a gyermeki test fejlődési feltételeiben találja magyarázatát. A fiatal gyermeki test nincs még a fejlődés azon fokán, izmai, csontozata nincsenek még annyira kifejlődve, hogy erőteljesebb helyi erőlködéseket, melyek a torna s atletikai gyakorlatok legtöbbjét jellemzik, káros visszahatások nélkül megbírnának, vagy plane, hogy azok hasznukra válnának. A helyi jellegű erősebb izommunka, legyen az akár torna, akár az atletica bármely erősebb faja, az ilyeneknél az izmok gyarapo-

dása helyett azoknak elégségét, kiaszását, csontelgörbülést stb. eredményezné. Ezeknek physiologiai testi állapota tehát egyéb mozgásokat kíván, melyek nem annyira az izomzat helyi jellegű erőlködésével, mint inkább a test összes részeinek, az összes izmoknak általános, de kisebb foku erőlködésével járnak. Ezeknél a fő csak az, hogy az egyes izmok minél kisebb helyi megerőltetésével a tüdő minél fokozottabb működése legyen kapcsolatos, még pedig szabad levegőn, hogy az egészséges tüdőműködés a bőr egészséges működésével párosultan inkább az egész életműködés frissen, elevenen tartására, mint az izmok erejének, vagy ügyességének fejlesztésére hasson üdvösen. — Futkározzék, ugráljon, kezeivel hadonázzon, törzsével egyszerűbb, de élénk mozgásokat végezzen a gyermek! — Ez által a tüdő nagyobb munkára ösztönöztetik úgy szólva, mint az erősebb, de helyi jellegű megerőltetések által, s a cél el van érve. — S ha most ehhez vesszük, hogy mindeme mozgásokat egy lelket és testet felvillanyozó játékban szabadjára, kedvére, a benne inhaerens vágy által, hogy mulasson s a játékban győzzön, nem pedig parancsszóra teszi, el van érve minden cél. — A gyermeknek 14—15 éves koráig tart ez a fejlődési állapot; ezen fokon minden egyéb célkitűzészett volna, a mozgási játékok legyenek fő testgyakorlatai.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Iskolai játékterek a fővárosban. A kultusz miniszterium ismert leiratára a fővárosi tanügy lelkes vezetője Rózsavölgyi tanácsos egy bizottságot állított egybe, mely hivatva volna a játékterek ügyében konkrét javaslatot tenni. A bizottság a játékterek létesítését a felépítendő vásárcsarnokok által szabadabbá vált piacokra tervezi. De így még sokáig kell várnunk a szép terv megvalósulására. A tanácsos ezen a városban létesítendő játéktereket úgy tervezi, hogy a tér közepe szabadon marad, míg a környezett parkíroztatik.

Szerencsés vaddisznó. A fővárosi tagokból alakult kosdivadásztársaság vasárnap hajtóvadászatot rendezett. Az első három hajtásban csak nyul és róka jelentkezvén, az utolsóban a legtöbb vadász már csak kis vadra töltött. És épen mikor a hajtók a vadászokhoz értek, kiknek nagy része már csoportokban beszélgetett, ugrott fel a sűrűből három disznó. A hatalmas vadkan egy heteš csoportnak tartott és a vadászok közt 5—10 lépésre a csövek előtt menekült el. 14 lövésből csak annyit kapott, hogy kissé megrokkant, de vérzés nélkül tűnt el. A vadászat eredménye 24 nyul volt.

Hajtóvadászat. F. hó. 3-án tartotta meg a szombathelyi vadásztársaság ez évi hajtóvadászatát, mely párját ritkító szép eredményre vezetett, amennyiben 32 vadász összesen 1327 darab nyulat ejtett zsákmányul.

A veszprémi püspökség görgetegi bér gazdaságában. nov. hó 29 és 30-án tartották az évi nagy vadászatot. A kis, de előkelő lateiner társaság a következő vadat hozta terítékre. Esett 578 mezei, 9 lapain nyul, 24 fázán kakas, 35 fogoly, 13 szalonka, 4 őzbika és 1 róka. December hó 1-ig pedig az egész saison zsákmánya 739 mezei 276 lapain — összesen tehát 1015 nyul, 240 fogoly, 99 fázán kakas, 28 fűrj, 14 őzbika, 13 szalonka és 1 róka volt.

Fritz Armin könyvnyomdája

BUDAPEST,

VIII. kerület, József-körút 9. szám (bazár-épület).

*Elvállal minden e szakmába vágó munkát izléses és pontos ki-
vitelben a lehető legolcsóbb árak mellett.*

Legujabb szerkezetű kerékpárok.

Nagy választék valódi angol és német kerék-
párokból.

Herbster Károly

raktárában

Budapest, Károly-körút 3. szám.

1894. évi árjegyzék ingyen.

LIPIKI JÓDFÜRDŐ

(SZLAVÓNIABAN.)

Elsőrangú kutforrás és gyógyfür-
dőhely

Enyhe éghajlat.

Egyedüli jódhév víz a Continensen
64° Celsius

Az idény tartama márcziustól október végéig.
Gyógyjavaslatok: A gyomor és bél-
csatorna mindennemű hurutos bántal-
mainál, hólyagbetegségeknek, csuzos
és köszvényes kóralakoknál, görvély-
kóros és különféle vérbajoknál.

Kiterjedt árnyékos park, saját
gyógyzenekar, fedett sétány, diszes
és kényelmesen berendezett szal-
lodák és magangyógyintézetek.

100 vendégszoba.

Kitűnő étkezés mérsékelt árak.

Vasuti összeköttetés: Pakratz Lipik
(cs. és k. szab. déli vasut), Okucan
(m. kir. államvasutak.)

Vadászterület

kerestetik bérbevétel céljából,
lehetőleg a főváros közelében.
Szíves ajánlatok a „Herkules”
kiadóhivatalához intézendők.

FÖLDESZ L.

puskaműves

Budapest, Muzeum-körút 9 szám.

Ajánlja jó hírnevű.

fegyvereit

kezeség mellett,

továbbá mindennemű **revolve-
reket** és teljes **vadászfelsze-
reléseket.**

Árjegyzékek kíváncsiakra ingyen küldetnek. Javi-
tások legolcsóbban számítottak.

Porzsolt Kálmán

munkái:

A párbaj. Színmű 1 felv. Elő-
ször adatott a nemzeti szín- frt kr,
házban 1881-ben 40

Szerencsétlen furulyások. El-
besz. 1883. .... 1 —

Viharos élet. Elbeszélések. 1886 1 —

Fürdői emlékek. Elbesz. 1887.
(Képekkel.) ..... 1 —

Sport és szerelem. Elb. 1887.
(Képekkel.) ..... 1 —

Amor im Bade. A „Fürdői em-
lékek” német kiadása Berlin
1891. Ára 1 márka.

Herkules Testgyak. és sportközl.

1884. Első évfolyam ..... 6 —

1885. Második évfolyam ... 8 —

1886. Harmadik évfolyam... 8 —

1887. Negyedik évfolyam .. 8 —

1888. Ötödik évfolyam ..... 4 —

1889. Hatodik évfolyam ... 4 —

1890. Hetedik évfolyam... .. 4 —

1891. Nyolczadik évfolyam 4 —

1892. Kilenczedik évfolyam 4 —

Képes sportnaptár. 1886. évre 1 50

**A testgyakorlati oktatás rend-
szere.** A testgyakorlati okta-
tásra vonatkozó törvények és
rendeletek gyűjtemény. 1886 — 80

Reform-naptár 1892. Politikai
és szépirodalmi tartalommal — 40

A Dunántúl irásban és képen.
(Dunántúli képes naptár 1892) 1 —

Ugyanaz II-ik kötet 1893-évre 1 —

Porzsolt Jenő:

A korcsolyázás kézi könyve.
Képekkel..... 1 —

Porzsolt Lajos munkái:

A magyar labdajátékok könyve.
Képekkel s gróf Eszterházy
Mihály előszavával..... 1 —

A tornázás kézikönyve. Képek. 1 20

Tornakártyák. Képekkel ..... 1 —

Mindezen munkák kaphatók a „Her-
kules” kiadóhivatalában (Budapest,
József-körút 5. sz.)

KAJARI DEZSŐ

KARLSBADI

cipő-különlegességek

Budapest, Dorottya-utca 8. sz. a.

Ajánlja legdusabb választékban
férfi-, női- és gyermek-cipő-árut
az őszi idényre

a legolcsóbb árak mellett. — Különös
figyelemmel

velocipédező, turista és hegymászó
tornaczipőket, vadász-csizmákat
mindennemű bőr- és vászonból urak, hölgyek
és gyermekek részér: ugymint:

tiszti cipők, galoschnik v. gumiezi-
pők, úgy szinte vízmentes cipőket
és kényes lábra különlegességeket.
nagy választékban raktáron tart

Vidéki megrendelések mérték vagy minta-cipő
szerint leggyorsabban eszközöltetnek.

HIRDETÉSEK

felvételnek

a kiadóhivatalban

BUDAPEST,

VIII. ker. József-körút 5. sz. a.

Képek és képkeretek a legnagyobb
választékban
a legegyszerűbbtől a legremekebbig
való kivitelben legmérsékeltébb ára-
kon kaphatók eskis TINTNER MIKSA
műtárában Bécs, I. Opernring 19.